ЦIЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, ХЬАМСАРА КХАЛНАХ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 8 март, 1977 шу. • № 29 (5696). • Мах 2 кеп.

ДАЬХЕН СОВГIАТАШ ДIАДЕННАД

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК производства эффективности балха дикали айяра тIехьа, 1976 шера халкъбоахама план толаме кхоачашъяр духьа лелаяьча Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш а яь, котъяьннарг а лаьрхIа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракхаш еннай вай республикерча Шелковской района, Наурски района «Красное Знамя» яхача колхоза, Ачхой-Мартановски района сомий-баьцадаарий «Новосельский» совхоза. Укх деношка уж совгIаташ дIаделар царна.

* * *

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера доккхий толамаш даьхар Шелковской района колхозийи совхозийн къахьегамхоша. ХIара гектара тIара чуийцар 27 центнер кIа, хIаьта пачхьалкхенна дIаенна еррига комсаш 11.467 тонн хилар. ТIехкхоачашийр Даьхенна хьайбай продукташ дIаялара планаш а.

Соахка Ерригсоюзни социалистически яхье доккхий толамаш дахарахи халкъбоахама планаш сийленца кхоачашъярахи хьожаь КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ЦIе байракх дIаялара хетаяь дукха нах гулбенна торжественни собрани хилар районни культура ЦIагIа.

Цига къамаьл дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова. Цо дийцар парте XXV съезда решенеш вахаре кхоачаш а еш дIадахача шера шелковчанаша даьхача толамех. Цу толамашца уж даькъала а бувцаш А. В. Власова района викалашка дIаелар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ЦIе байракх.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара В. Г. Табацковас, «Коминтерн» колхоза парткома секретара П. Г. Коломенске, «Красный пахарь» колхоза комбайнера А. А. Филиппова, «Червленский» совхоза председатела А. М. Белякова, «Путь к коммунизму» колхоза доярка А. С. Моисеевас, кхычар.

Собране дакъа лаьцараша массава раьза а волаш тIайийцар КПСС ЦК Генеральни секретарага нов. Л. И. Брежневга дохьийта письмо.

* * *

ДIадаха шу чIоагIа беркате хилар Ачхой-Мартановски района. Къаьстта дика къахьийгар «Новосельский» совхоза болхлоша. Цар толаме кхоачашийр массе тайпа юртбоахама продукташ пачхаьалкхенга йохкара планаш. Цунна хетаяь яр совхоза заседаней зале хинна торжественни собрани.

Соахка даьхача толамашца уж даькъала а бувцаш собране къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. А. Дорохова. Совхоза викалашка по дIаелар Ерригсоюзни социалистически яхье котъяьларах хьожаь КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх.

Цул тIехьагIа собране къамаьлаш дир КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Харикова, совхоза сомий-баьцадаарий бригада бригадира Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата М. Тепсуркаева, кхычар. Шоай къахьегама иштта боккха мах барах вай сийлахьча Коммунистически партенен Советски правительстванен доккха баркал а оалаш цар тешам белар Октябрьски революце 60 шу дуза шу кхы а беркатегIа къахьегарца шоаш белгалдоаккхаргхиларах.

* * *

Ерригсоюзни социалистически яхье котъяьларах хьожаь КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх дIаялара хетаяь торжественни собрани хилар Наурски района «Красное Знамя» яхача колхоза къахьегамхой а. Даьхен из доккха совгIат колхозхошта дIаделар КПСС Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIча секретара М. Ш. Баматгиреева.

* * *

Укх шера кхоалагIча марта ший тайпара доккха цIей дар «Грознефтеоргсинтез» объединене мехкдаьтта чакхдоахарийн химикийн. Делкъел тIехьагIа пхи сахьат доалача хана Грознерча В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце вIашагIкхийттар объединенена чуйоагIа мехкдаьтта чакхдоахача заводий, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода, производственно-товарни контора, кхыча предприятей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах. Ерригсоюзни социалистически яхье башха - дика къахьегама толамаш дахарах СССР Мехкдаьтта чакхдоахачен химически промышленноста Министерстван профсоюза ЦК-и карара кара тела ЦIе байракхи ахчан премий «Грознефтеоргсинтез» объединене мехкдаьтташтен химикаштен хьожаяра хетаяь торжественни собрани хьайийллар профсоюза объединении комитета председатела Балаянц Александр Арамовича.

ДIадахача шера шоаш даьхача къахьегама толамех. Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача цIейна сийленца накъадахара, пятилетка шоллагIча шера план хьалхьа кхоачашъяра хьалхашка латтача декхарех, шоашта деннача дезача совгIатах доккхал деш шоаш хилара, дIахо йодача хана из кхычунга ца кхачийтара кхы а хьинарегIа къахьегаргхиларах лаьца къамаьлаш дир СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода слесара Мамаев Мовлат Абдулхамидовича, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора Коваленко Алексей Спиридоновича. Производственно - товарни контора оператора Душина Альвина Евгеньевнас, Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора Попенко Василий Яковлевича, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода ВЛКСМ комитета секретара Парфенова Татьянас.

ДIадахача шера йиълагIча квартале даьхача къахьегама толамий итогаш йича «Грознефтеоргсинтез» объединене предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах цу собране объединене карара кара тела ЦIе байракх дIаелар СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллективана.

ИРАЗ ДОЛАШ ДАХАЛДА ШО!

Тахан кховзткъе ворхIазлагIа дезду Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха ди — 8 Март. Цу хозача бIаьстан дийнахьа дерригача мехкашкарча прогрессивни общественносто кхалнаьха бокъонаш хилийтара паргIатоннеи кортамукъаленнеи, демократенеи социализманеи чIоагIа машар хилийтара тIехьа доаттабаьча къовсама итогаш ю.

Советски кхалнаха шоай цIей дезду КПСС XXV съезда исторически решенеш, иттлагIча пятилетка IалаьмаIе йоккхий планаш кхоачашъяр, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара дахха ма-доаггIара накъадахар духьа яьржача яхьо къахьегамеи политически хьинар геттара чIоагIа айдаьча хана.

Ше котдаьннача хьалхарча деношке а Советий Iаьдало дIакхайкадир маIача наьхеи кхалнаьхеи бокъонаш цхьатарра йолга. Кхалнаха хьайниллар духовнии нравственнии низаш массе а оагIорахьар дегIакхувлара, къахьегамеи кхоалламеи дерригача доакъошка доккхий толамаш дахара, общественнии пачхаьалкхенни гIулакхаш къестадеча шерра дакъалацара мел эша торонаш. Коммунистически парте цахаддаш йоакхо йора кхалнаьха политически кхетам лакхбара, керда вахар хьакхоллача царга хьинаре дакъа лацийтара.

Цудухьа тахан доаккхал а деш ала йиш я: вай мехка болх бе ха йолча кхалнахах 93 процент бараш е къахьегаш е дешаш ба, 1,5 миллион кхалсага еннай Советски Союза орденаши медалаши, хIаьта 4,5 эзарнена — Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи бIаьш кхалнах ба Ленински Пачхаьалкхенни премей лауреаташ болаш.

Берригача советски кхалнахаца цхьана вай сийлахьйоккхача Даьхен низ чIоагIбеча шоашкара доагIа дакъа лоац Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха а. Советий Iаьдал далалехьа цхьаккха бокъо йоацаш, дешар дийша боацаш хинна гIалгIайи нохийи кхалнах тахан бIарггаго йиш я института аудиторешкеи завода лабораторешкеи, операцеш еши бераштa хьехаши, кхашкеи мехкдаьтта процесслашкеи. ХIанз вай республика халкъа боахаме къахьегарех ахане совгIа бараш кхалнах ба. Уж кхы а дукхагIа ба дешара заведенешкеи культура учреждененешкеи торговле, хIаьта медицински учреждененешка болх берех дукхагIа бараш кхалнах ба.

Даьхено лакха мах бу кхалнаха карагIдувларий, цар говзала, хьинара. Масала, Нохч-ГIалгIайчен халкъа боахам дегIабоалабеча доккхий толамаш дахарах 18151 кхалсага деннад правительственни совгIаташ, хIаьта 9-нена еннай Социалистически Къахьегама Турпала цIи. Аллха дIадахача шера орденаши медалаши еннай юртбоахаме къахьегача дикагIйолча 204 кхалсага.

Республика къахьегамхошта дика довз Социалистически Къахьегама Турпалашта парте Шелковской райкома хьалхарча секретара В. Г. Табацковайна, «Назрановский» совхоза дояркана Л. Барахоевнайна, иштта Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза комбайнера К. Дудуркаевайна, «Горец» совхоза дояркана М. Умхаджиевайна, кхы дуккхачарна а карагIдувла гIулахаш.

Коммунистически парте даим йоакхо ю пачхьалкхенна доал деча кхалнах юкъеозара. Вай республике бIаьш кхалнах ба СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета, моттигерча Советий депутаташ болаш. Шоай бехктокхаме декхараш дизза кхоачаш а деш цар хьинаре дакъа лоац пачхаьалкхен дешаш къестадеча, республика экономикеи культуреи дIахо а дегIаккувлача, къахьегамхой наказаш кхоачашдеча.

Советий Iаьдала шерашка, цхьанна а капиталистически мехка йоаца, ноанойи берийи унахцIено лораяра бIарчча пачхаьалкхен система вIашагIъеллай вай мехка. Болх беш я бIаьш эзараш кхалнаьхен берийи консультацеш, поликлиникаш, амбулатореш. Балха стаж моллагIа яле а 16 кIира дизза алапи тел берагIа йолча а бер даьча а кхалсага.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето «Советски калнахага» дайтача моаршал тIа аьннад:

«... Даьхено сий ду шоай даьшца, вежаращца, моарошца цхьана хьалхарча пятилеткай шерашка заводаш, наькъаш хьалдеш хиннарий, керда городаш хьалъеш хиннарий, колхозаши совхозаши вIашагIйийхкарий а чIоагIъярий а. Сийлахь-бокхача Дай-мехка тIема бирсача шерашка тамашийна денали чIоагIали, майрали турпалали гойтарий, дегIаена социалистически общество хьалъеча доккха дакъа юкъедихьарий...»

Советий Iаьдала 60 шу дизара баха ма-боаггIара накъабахара хьинар айдаь болх беш ба Нохч-ГIалгIайчен кхалнах. Колхозашкареи, совхозашкареи, заводашкареи фабрикашкареи ухача хоамаша хьахьокх «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа къахьегача цар керда толамаш доахилга. Шеко яц юбилейна сийна яьржача социалистически яхье цар кхы а дикагIа болх бергхиларах, денна шоай йоакхо еча Даьхен экономически низ кхы а чIоагIбара шоаш кхоберг ца хиларах.

...Воай ноаной, йижарий, истий цIей даькъала дувцаш тахан эггара хозагIа дола ловцаш доах вай. Вайна лов уж массаза могаш-маьрша хилар, цар вахара никъ хIанз санна сийрда а ираз долаш а хилар.

16 апреле— коммунистически субботник

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАРГДА

Самардийнахьа Грозненски консервни завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха митинг хилар предприяте клубе. В. И. Ленин ваь 107 шу дизара сийна укх шера 16 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара москвичаша дIайолаяь инициатива хьаллацара хетаяь яр из.

Коммунистически субботник дола ди хьинарерча къахьегамца белгалдаккхара завода берригa къахьегамхой тIахьехаш къамаьл дир профсоюза завкома председатела Болтычева Анна Андреевнас. Дийнахьара норма 110 процентал кIезигагIа йоацаш шоай цеха коллективо къахьегаргхиларах дош а луш из дика гIулакх хьаллацара кхыча цехий коллективаш тIахьехаш къамаьл дир жестяно-баночни цеха начальника Ульбиев Дауд Ульбиевича; резчика Ремез Галина Николаевнас, кхычар.

Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва заводера 544 болхло, инженерно-технически болхло, гIулакхера нах. Цар социалистически декхараш тIайийцад 9250 сома маьха консерваш, шиъ-ах тони банкашта тIадехкача ногIараштa эша хьамча гIозарч, ах миллион аьшка ногIараш арахеца, цу дийнахьа даьккха алапи пятилетка фонда юкъедахьа, предприятеков, гонахьара моттигаш цIенъяь, лостам бе, 20 гаи 500 кIотарги дIайогIа. Массава а раьза а волаш тIайийцар уж декхараш.

Б. КОСТОЕВ.

Дж. ЯНДИЕВ.

* * *

Адамий сатема аьнна
Лаьтта маьрша бийса ессай,
Мерзача набарагIа денна
Агачура бер а тхьайсад.
Ший бер сомадалар кхераш
Ага йисте ягIа нана.
ТхьагIар ухаш, маха боахаш
ЯгIа из ха яхача хана.
Наьна бIайха безам байза,
Наьна дега йIовхал йийца
Варгвий хьоах ше дийна волаш,
Укх малха кIала ше вахаш.
Ай да ма ваттIа хьа, Дуне,
Ма йоккха я хьа къайле!

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛА СССР ЛЕТЧИКА-КОСМОНАВТА НОВ. В. В. ГОРБАТКОНА ЛЕНИНА ОРДЕНИ ШОЛЛАГIА «ДОШО СЕДКЪЕИ» БАЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Салют-5» яхача орбитальни Iилман станце тIеи «Союз-24» яхача транспортни кема тIеи толаме никъ барахи цу хана денали майрали гойтарахи Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали лойла Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. Горбатко Виктор Васильевича.

Советски Союза Турпала нов. В. В. Горбаткона карагIдаьнна денале гIулакх белгал а доаккхаш цун дай-мехка бронзови бюст оттайойла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ,

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
5 март, 1977 шу.

НОВ. Ю. Н. ГЛАЗКОВНА «СССР ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ» ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Салют-5» яхача орбитальни Iилман станце тIеи «Союз-24» яхача транспортни кема тIеи космически никъ барах «СССР летчик-космонавт» яха цIи лойла Глазков Юрий Николаевича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ,

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
5 март, 1977 шу.

ЛЕТЧИКА-КОСМОНАВТА НОВ. Ю. Н. ГЛАЗКОВНА СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ ЯХА ЗВАНИ ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Салют-5» яхача орбитальни Iилман станце тIеи «Союз-24» яхача транспортни кема тIеи толаме никъ барахи цу хана денали майрали гойтарах Советски Союза Турпал яха цIи лойла Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали дIа а луш летчика-космонавта нов. Глазков Юрий Николаевича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ,

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
5 март, 1977 шу.

НН. М. Н. АКСЕНОВАНА, Ю. С. ИЛЬКИНА, А. В. КОСТЮКОВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Грозненски аэропорт хьалъеча толаме балхаш чакхдахарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Аксенова Мария Никитичнана — № 131 йолча гIишлонмонтажни поезда такилажницана.

Илькин Юрий Степановича — хьалъеш латтача аэропорта дирекце начальника.

Костюков Александр Васильевича — № 839 йолча гIишлонмонтажни участка мотокатока моториста.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ,

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
5 март 1977 шу.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ—ДУКХАГIА

Республика совхозийи колхозийи хьайбаш леладеча фермай болхлой укх деношка бIубенна къахьегаш ба тIайийца планаши декхараши кхоачашде гIерташ.

Советски Союза берригача къахьегамхошка долча КПСС Центральни Комитета письмона жоп луш, ер шу доладеннача хьалхарча деношка денз «Болх овсарегIа, эффективностан дикалан хадданза йоакхо» яхача девизагIа къахьегаш ба уж.

ХIанз фермашка шин бетта баьча балха итогаш яьй. Цар хьахьокх йоаккхаш йола продукци дукхагIйолча фермашка дикка дегIаенилга.

Республика укх шера шин бетта Даьхенна дIаенна шура 18 процент дукхагIа я соахка цу юкъа дIаенна хинначул. ЭггIара дикагIа толамаш даьхар Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекский, Наурска, Шелковской районий боахамаша. Иштта, Шелковской района хьайбаш леладераша шура йохкара хьалхарча квартала план 82 процент кхоачашъяьй. Соахка хинначул 25 процент дукхагIа я из. ХIаьта Ачхой-Мартановски районо — 29 процент, Наурски районо — 22 процент дукхагIа еккай пачхаьалкхенга шура соахка хьалхарча шин бетта ехка хиннaчул.

Боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я «Лермонтовский», «Молочный № 1», «Гойтинский» совхозаш. Шура йохкара квартальни план цхьоалагIа март тIакхоачаш 85 процент кхоачашъяьй «Лермонтовский» совхоза дояркаша. Из соахка шин бетта ехкачул 53 процент дукхагIа я. ХIаьта «Молочный № 1» яхача совхоза къахьегамхоша укх шера хьалхарча шин бетта пачхьалкхенга ехка шура соахка цу юкъа ехка хиннaчул 88 процент дукхагIа я.

Цунца цхьана шура яккхаран из пачхаьалкхенга йохкара тIехьаюе «Атагинский», «Гудермесский», «Калаусский», кхыйола совхозаш.

Соахка хьалхарча шин бетта ехка хиннaчул кIезигагIа я укх шера цу боахамаша пачхаьалкхенга йохка шура.

ХIанз хьайбаш леладераштa керттерадар — хьайбай продукци ма-хула алсамъяккхар. ХIара ферма къахьегамхой декхар да денгара денга, хьайбай продукци алсам а йоаккхаш Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача денна туламца накъабахара.

1977 шера пачхаьалкхенга шура йохкара хьалхарча квартала план кхоачашъярах йола

СВОДКА

Районаш	(План—проценташца)
Шелковской	82
Ачхой-Мартановски	79
Сунженски	76
Наурски	74
Назрановски	73
Урус-Мартановски	73
Грозненски	70
Шалински	68
Гудермесски	64
Малгобекски	63
Надтеречни	53
Ножай-Юртовски	42
Советски	17
Веденски	14
Республике	71

ДИКА IАНГАРА ДОАХ

Укх шера 4343 бежан, 5387 устагI ба тха районе Iа доаккхаш. Киевски областа хьайбаш леладераша дIадоладаь башха дика гIулакх хьал а лаьца, дулх, шура, кхыйола хьайбай продукци яккхареи кийчъяреи пятилетка заданеш кхоачашъяра ханаш лоацъяр, цар дикал тоаяри уж яхара эффективность лакхъяри духьа шерра социалистически яхь йоаржаяра тIахьехаш республика колхозийи совхозийи фермашкарча берригача болхлошка Грозненски района хьайбаш леладераша даьча кхайкарала жоп луш, тха района къахьегамхоша дош делар юкъера ца дувлийташ дерригa хьайбаш Iангара даха а йоаккха продукци лоха ца ялийта а.

ЛаьрхIар кхоачашдара дика торо я соахка тоъамболаш дукха тайп-тайпара доакъараш Iалшдаь хилар. Иштта, планал совгIа а йолаш йол 4686 тонн, ча 1012 тонн, силос 3950 тонн кийчйир. КIезига хилар концентрированни доакъар. Из 154 тонн мара Iалашде карагIдалaнзар. Цун кхом бе йиш хулийтача торонех бизза пайда а эцаш болх бу хьайбаш леладераша.

Дика вIаштIехьбаьккхаб хьайбаш Iангара дахара болх «Новая жизнь» яхача, Кирова цIерагIча колхозашка, «Ленинский путь» яхача совхозе. ИIайхача помещенешка лоаттадеш дика кхоабаш, Iупал деш Iангара доахаш да цу боахамашка хьайбаш. Из бахьан долаш парна дулх дика тIа а кхет, юкъера а дувлац.

Района хьайбаш леладераштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалха ба «Новая жизнь» яхачен Кирова цIерагIчен колхозашкара бежа Iуй Шамсадов Баудии Митаев Зиалаудини, XX партсъезда цIерагIча колхоза жа Iу Ахаев МаIа, «Ленинский путь» яхача совхоза Iаьсий леладер Межиева Зура, Орджоникидзе цIерагIча колхоза вокхагIа вола жа Iу Мурадов Хьамид, кхыбараш. Дика лоархIабу уж шоай декхарех.

Март бетта а дезаргда хьайбаш чусоцадаь леладе. Цу юкъа хьайбаш кхабара мел доакъар дисад хьожаш ба хIанз специалисташ района дерригача боахамашка. Доакъар тоъаш доацилга гучадаьлча, ший ханнахьа цунна кхоачам бара торонаш лаха йиш хулийтаргья цу гIулакхо.

С. БАХАЕВ,
Советски района юрта боахама производствени управлене зоотехник.

КОММУНИЗМ ХЬИНАРЕ ХЬАЛЪЕРАШ

СИЙРДА НИКЪ

Революционни эргалоний дукхача овлангарча дешашта юкъе В. И. Ленина къаьстта уйла тIайохийташ хиннад кхалнах социальни политически лоалах мукъабоахилга, болхлой боламе цар дакъа лоацилга.

Сийлахь-боккхача Октябро паччахьа Россе къамий йистошка баьха, патриархально-феодальни обществай боараме хинна баха нах дегIабахкара историена юкъе керда зама хьайийллай, бIаьш шерашка тIехьабиса хилар дIадаккха новкъостал даьд, бIарчча цаI йола ерригсоюзни социалистически паччахьалкхе а яь кхотабаьб нийсхон, дохаргдоацача доттагIала, коммунистически идеалаш бахьан долаш лоаттабеча къовсаме массе оагIорахьара цхьана гIулакхаш лелдара ларда тIа.

БIаьш шерашка бокъо йоацаши тоIаяь йоаллаши хинна кхалсаг исторически лоацача хана творчески къахьегамах, образованех, культурах кхийнай. Кхалнах маIача наха нийсса бокъонаш а йолаш общественни производстве дакъа лацарах боккха аьттув баьинаб уж духовно дегIабахкара, цар гражданскии политически сакхетам лакхбеннаб. «Парте шийн декхар лоархI, — аьннад Л. И. Брежнева КПСС XXV съезде ше къамаьл деш, — хадденза кхалсага, къахьегама процесса доакъашхо, берий нанеи уж кхедери, цIен нана из хиларах тарра, цун хьал тоадара йоакко елга».

Халкъа боахама, общества гIулакхашта доал деча кхалнах шерра юкъе а увзаш, парте, Советски паччахьалкхено даим йоакхо ю цу гIулакха хиланза даргдоаца хьалаш хилийтара. Вай социально-политически программа тIа я балха ха нийсъяра бытовой гIулакхаш деча учреждений сеть шеръяра тIаерзаяь мероприятеш, хIаьта цу тIулакхо дикка тоаергья кхалнаьха мукъача хана бюджет. Законодательства мегийтац къаьстта халачеи зеннечеи балхаш тIа кхалнаьха къахьегамах пайда эца. Къахьегача кхалнаха маIача нахачул кIезигагIа ха оттаяьй пенсе тIа бахара, цу гIулакхя эша стаж а кIезигагIа оттаяьй. Къаьстта льготаш оттаяьй пхиъ а кхы дукхагIа а бераш даьчеи 8 шерага кхаччалца уж хьалкхедаьчеи ноаноша. Кхы тIа а дукха гIулакхаш ду гIойленаш еннай вай мехка болх беча кхалнаха.

ХIанз Нохч - ГIалгIайчене болх беш ба 16 шерагара 60 шерага кхаччалца ха яьинача берригача кхалнахах 85 процент совгIа, вешта аьлча берригача болхлоехи гIулакхерча нахахи 51 процент совгIа ба уж. Промышленносте болх беш ба 54 процент кхалнах, юрта боахаме — 46 процент, унахцIено лорвеча — 82 процент торговлеи общественни кхача кийчбечеи — 78 процент, просвещенеи культуреи — 67 процент. 101 эзар совгIча кхалсаго, дакъа лоац производства эффективность лакхъяр духьа, 69 эзар кхалсаго — «Коммунистически къахьегама ударник» яха цIи яккхар духьа лоаттабеча къовсаме. хIаьта 29 эзар кхалсага хIанзле а еннай из сийлахьа цIи.

Кхалнах творчески дегIабахкара мел эша хьалаш хулийт социализмо. Дог тешадеш хьахьокх из къахьегача вай кхалнаьха лакхача профессионально-технически боарамо. Халкъа боахаме болх беча лакхера образовани йолаш болча специалисташта юкъе кхалнах 51 процент ба, хIаьта юкъера специальни образовани йолаш бараш — 64 процент. Укх тIехьарча 10 шера мехкдаьтта промышленносте, машиностроене, приборостроене болх беш бола кхалнах шозза дукхагIа хиннаб. профессионально-технически училищашка дешаш ба 36 процент мехкарий.

Къаьстта дог гIоздоаккхаш да лоаман кхалсага вахаре хинна доккхий хувцамаш. Партийни, советски, боахама организацеша Iалаьмате боккха организационно-массовни, идейно - политически болх бар бахьан долаш социальни декхар кхоачашдаьд—бокъонца маIача наха нийсса бокъонаш а сийна дIаоттабаьб кхалнах. Знанешка, духовни культура рузкъашка бода шерра никъ хьа а бийлла, общественни производства ерригача сферашка чуэзаб нохчийн гIалгIайн кхалнах. Болх беча берригача кхалнахах 43 процент вайнаьха кхалнах ба. Бовзаргбоацача боалаш лакхбеннаб цар культурни общеобразовательни боарам. 1960 шера денз хьадоагIача 15 шера лакхера образовани яьккха нохчий къамах бола кхалнах специалисташ 73-зза дукхагIа хинна6. хIаьта гIалгIай къамах бараш — 11-зза. ХIанз саго тамаш еш хIама дац лоаман кхалсаг лор, инженер, хьехархо, литературан искусстваи деятель хиннаяр, нохчий е гIалгIай кхалсаг министр, предприяте директор, колхоза председатель, лакхерча партийни, советски балха тIа ер аьнна. Вайнаьха кхалнах кIезига бац Iилмахой, инженераш, агрономаш, лораш, хьехархой болаш.

Дукхача шерашка чоалхане юртбоахама техника лелаяра бокъо маIача нахагара дIаяргьяц аьнна хеташ дар. ХIаьта а, укх тIеххьарча шерашка механизаторий мугIараштa юкъебаьхкаб хIанзара чоалхане машинаш дика Iомаяь а хьинарсча къахьегама масалаш гойташ а бола вайнаьха кхалнах.

Масала, 24 шу хьалхагIа эггара хьалха трактор лалла хайр Грозненски района «Горячеисточненский» совхозера Ленинеи Октябрьски революцеи орденаш лелаю, республика Лакхехьарча Совета депутат йола Дудуркаева Комета. 1976 шера, комбайна тIа болх беш, 160 гектара тIара ка бола ялаташ чуийцар цо, 3560 центнер ялат аьрдар. ХIанз кIезига бац Кометас дIадоладаь гIулакх хьаллаьцараш: — З. Дакаева, Г. Левина, Хаджимурадова. Хьинаре къахьегарах кагирхошта хьехам луш чIоагIа болх барах вайнаха кхалнаьха-механизаторий цIерагIа КПСС XXV съезд хьатIакхоачаш КПСС ЦК-ага луча Рапорта кулг язде бокъо слар Дудуркаева Кометана.

Яхье доккхий толамаш даьхад Ведевски района «Прогресс» яхача совхозерча трактористкас Мусхаджиева Малкана, Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхозерча трактористкас Муртазалиева Басирата, Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза механизированни отряда членаша В. П. Нейметa — комбайнера, П. А. Кравченкос, А. С. Иващенкос, Е. И. Беликовас. Гудермесски района «Новогрозненский» комсий совхоза трактористкас Насуханова Масрас — 9 бера нанас, 1976 шера сменни заданеш 150 — 200 процент кхоачашъяьй цо.

Республикерча дуккхача кхалнаьха цIераш вай республике меттел цун доазонел арахьа а йовзаш я. Уж — Муслиева Тамара — Шалински района «Джалка» яхача совхоза свеклаш леласча бригада бригадир, Барахоева Лемка — Назрановски района «Назрановский» совхоза доярка, Ушакова Мария Павловна — г. Грознерча хIамаш тегача объединене № 4 йолча цеха швея-мотористка. Цар ноаххош сийрдадаьхад доккхийча правительственни совгIаташа — Ленина орденон Социалистически Къахьегама Турпала «Дошоча Седкъон».

10 шу совгIа ха я Магомадова Курбика Аккиевнас Ножай-Юртовски района Жданова цIерагIча колхоза кулгалду. Геттара къона йолаш, 18 шу мара даланза йолча хана, хьайийцар Курбикас боахам. Ножай-Юртовски районе хьалха латтачарех яцар колхоз. ХIанз низ бола, рентабельни предприяти я из. ДукхагIа хиннад тхьамка леладу кхаш. ХIанз халагIа да чоалханеча боахама кулгалде, хIаьта а Курбикас бIубенна бе доалладу доала ко. 1976 шера лелаяьча Ерригсоюзни социалистически яхье толамаш дахарах «Знак почета» яха орден еннай Курбикана.

ГIишлош еча организацешка болх беча 10 эзар болча кхалнаьха общеобразовательни профессиональни боарам лакхбара дешаш хадданза шийн теркама юкъмоттиге лоаттаду гIишлошъяреи промстройматериалийи болхлой профсоюза обкома перседатела нов. Яндиева Ахьмада Зинаидас.

Кхалнаха — болхлоша, колхозхоша, инженерашеи агрономашеи, хьехархоша а лораша а, Iилмахошеи искусства деятелашеи — массане а шоай са ца кходеш къахьег КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара даха ма-доагIIара накъадахар духьа лелаеча социалистически яхье дикача, патриотически гIулакхий инициатива гойт, уж деррига гIулакхаш вIаштIехьдоахача эггара хьинарегIа дакъа лоац. Промышленноста къахьегамхоша хьаллаьцад 10-ча пятилетка диъ шера производственни план 1977 шера 7 ноябрь хьатIаотташ кхоачашъе аьнна Грозненски хIамаш тегача объединене швейша-мотористкаша нн. Уфакова Мария Павловнас, Котиева Iаде Марема, Мирзоян Бажос Хачатуровнас. Легкодымова Ксения Михайловнас дIадоладаь гIулакх.

Назрановски трикотажни фабрике хIамаш тегача йижараша Богатырева Зайнапеи ПаьтIаматеи декхар тIаийцад пятилеткa шин шера задане сийлахьа юбилей хьатIаотташ кхоачашъе, хIаьта «Электроинструмент» яхача завода сборщицаша Яндиева Дугурхана, Аушева Лидас, Кипищева София хIара денна шоай сменни заданеш — 115—120 процент кхоачашъю. ХIара кхоабача Iаттагара планагIа лаьрхIачул дуккха а дукхагIа йоах шура Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза дояркаша Даурбекова Зинас. Тимурзиева Розас. Зинас хIара кхоабача Iаттагара эггара дукхагIа яьккхай шура — планагIа лаьрхIача 2130 килограммана меттел 5266 килограмм. Дика толам баьккхаб Кортоева Дауда Iабидата — Малгобекски района «Советский» яхача совхоза дояркас. Цо хIара кхоабача Iаттагара планагIа 1700 килограмми социалистически декхарегIа 2500 килограмми яккха лаьрхIа хиннача метте 3301 килограмм шура яьккхай. «Ингушский» совхозерча дояркас Коригова Банате хIара кхоабача Iаттагара планагIа 1700 килограмми социалистически декхарегIа 2500 килограмми яккха лаьрхIа хиннача метте 3102 килограмм яьккхай. «Атагинский» совхозерча дояркас Касумова Забурас шура яккхара тIаийца социалистически декхараш шоазеи ахаззеи доккхагIа да тIачIоагIдаьча доахана группагара 1000 центнер шура яккха аьнна вай мехка йовзаш йолча юртбоахама производства мастера Пейпс Лейлай декхарел.

ХIара денна заданеш 137—140 процент кхоачаш а еш хьинаре къахьег СМУ-3 штукатурщиций бригадиро Накаева Марджана, гIишлой материалийи гIишлой индустреи Аргунски комбината бетонщиций звеньевая йолча Зурушева Тамарас.

Цхьанна а буржуазни мехка бац вайнига миссел дукха халкъа боахамеи паччахьалкхени гIулакхашта доал деча дакъа лоацаш кхалнах. СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советашка, Советий моттигерча органашка эггара тIехьагIа хоржамаш деча хана 4839 кхалсаг хержай.

Даьхено чIоагIа мах бу кхалнаха хьегача къин. Халкъа боахам дегIабоалабеча тIехдаьнна доккха дакъа лацарах 9 кхалсага Социалистически Къахьегама Турпала цIи еннай, алхха цхьан 1976 шера Ерригсоюзни социалистически яхье, юрта боахам дегIабоалабеча толамаш дахарах 208 кхалсага орденаши медалаши еннай. Царна юкъе: Абуева Залпа — Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхозера звеньевая, Олигова Матрена — Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозера доярка, Дзаурова Аьсет — Назрановски района «Назрановский» совхоза доярка, Сусуркаева Танбат — Малгобекски района Ахриева цIерагIча комсий совхозера доярка, Исаева Шура — «Кавказ» яхача совхозера доярка.

Республика кхалнаха хьинаре дакъа лоац правосуди яхар санна долча лоархIамеча паччахьалкхени общественни гIулакхий даькъе а.

Нохч - ГIалгIайчене болх беш я 33 эзар совгIа бер кхедеш йола деша даха ха йоацача берий 353 учреждени. Вайцига я массазара занятеш чакхъяьнначул тIехьагIа бераша салоIаш а воспитателий педагогий кулгалца урокаш кийчъеш а йола школаш-интернаташ, дIаьхдаь ди дола группаш. Школашка - интернаташка бераш леладарах боагIа мах эггара кIезигагIа оттабаьб, хIаьта из а 50 процентага кхаччалца кхы а лохбе йиш йолаш ба кIезига Iалашбаьча дезалий бераштa. Цу тайпара Советски паччахьалкхено бераш кхедарга дIадодачох доккхагIа дола дакъа шийна дIатIаэц. Цул совгIа, вай мехка дезалашта новкъостал ду бераш кхабара. ХIара бетта-бетта пособеш ийду вай республике 80 эзар гаргга болча дукха бераш долча а цхьаьча я ноаноша.

КПСС XXV съездо белгалъяь социально - политически программа чакхъяккхаро новкъостал дергда кхалсага хIама дIахо тоадара, из массе оагIорахьара сакхетаме дегIаяра, дезал чIоагIбара, бераш ираз долаш хилийтара. Парте еча сага йоакхоно новкъостал ду кхалнаьха общественно - политически къахьегамеи хьинар айдара, хIаьта КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъеча цар лоаца дакъа тIа-тIа доккхагIа хул.

Л. АЛМАЗОВА,
КПСС обкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующи.

Грозненски швейно-трикотажни объединене къахьегаш бараш берригаш а хIана бац аьнна кхалнах ба. Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача дезача цIейна сийленца накъабахара шерра Социалистически яхь йоаржаяьча цар дика къахьегама совгIат кийчдаьд дунеи халкъашта юкъерча кхалнаькха дезача денна. Валови продукци арахецара укх шера хьалхарча шин бетта план 108,4 процент кхоачашъяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа хьадаьд 82 эзар сома маьха кхалнаькха керта тIа тохкаду корталеш, паласаш, джемпераш, маIача наькха кочамаш. тIехьнахьа а чухьанахьа дувхаду трикотажни барзкъаш. Уж товараш вай республике а иштта вежарашха йолча лоалахарча республикашка а бахача наха дика довзаши цар чIоагIа хоатташи да. Цунна тешал ду укх тIеххьарча шерашка объединене коллективо паччахьалкхен плана тIаийца социалистически декхараши дикка тIеххоачаш ца деш цхьа шу дIадахийта ца хиларо.

Продукци маьхала яккхара даькъе къаьстта беркате долаш дIадоладаьд объединене коллективо иттлагIча пятилетка шоллагIа шу. Товарни продукци йохкара шин бетта план 105,4 процент кхоачаш а еш, планал совгIа маьхала яьккхай 53 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Дикка тIеххоачашъяьй цо дерригача техннко - экономически хьоккамий шин бетта задани а.

Объединене цехашта юкъе яьржача социалистически яхье укх тIеххьарча шерашка хадданза хьалхалатташ я воккхагIвола мастер Каграманянц Гурген Михайлович керте латтача трикотажни цеха коллектив. Товарни продукци арахецара шин бетта задани 116,2 процент кхоачаш а еш, планал совгIа цо арахийцай 61 эзар сом мах бола трикотажни изделеш.

Уж къахьегама толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш шоай дезача денна дика къахьегама совгIат кийчдаьд иттаж болча кхалнаха. Царех я мотористка Зубайраева Малика Увайсовна. Трикотажни цехе цхьаккха машин яц цунна дика болх бе ца ховш. Шийн балхах тIехдика кхеташ хиларах башха-дика къахьегама толамаш даха вIаштIехьдоал цун. Малика Увайсовнас дог раьза долаш шийн опыт дIа а луш иттех говзанч кийчваьв. Уж а шоай хьехархо санна хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба.

Октябра дезача цIейга кхачалехьа шин шера план кхоачашъяра доккхий декхараш тIа а ийца, хIанзлехьа цхьан шерен ах шерен задани кхоачашъяь дукха трикотажникаш ба цига. Царех ба Бажаева ПятIамат, Исраилова Тамара, Колтунова Галина, Хатаева Кхокха, кхы дуккха бараш а. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 140—150 процент кхоачаш а еш, шоаш хьаеш йола хIамаш дикеи тIехдикеи мара хилийтац цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) мотористкаш П. Батаеваи М. Зубайраеваи.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШИЙ ГОВЗАЛАХ ДОККХАЛ ДУ

ВIалла бIаргаяйнаеце а, «Ингушский» комсий совхоза хьалхалаттача доярках Кориговa Банатех лаьца дувцаш дукха хезадар сона.

Балхаца хьакхашта яьлча, къонача доярка яхь лаьцар вокха дояркашца. 1976 шера хьинаре къахьегар бахьан долаш толам баькхар Б. Кориговас. Ше лелабеча хIара Iаттагара планагIа 1700 килограмми социалистически декхарагIа 2500 килограмми йолаш 3100 килограмм шура яьккхар. Цун сийна совхозе керттерча усадьбе ЦIе байракх урагIахийтар.

Шийца болх беча новкъосташта дукха еза Банати. Горсоветеи СоагIапчарча юрта Советеи депутат, совхоза халкъа тIахьожама группа член, хьалкъа заседатель я из. Массахана кийча я из эшачоа новкъостал де, нийсхо бахьан къовса. Мишта кхоаю из массанахьа а? Са хилалехьа балха йола, маьокIижа ха хилча мара чу а ягIац. ХIаьта цIагIа итт бер ма-дий цун.

— Са бераш хьадеча хIамах бIу къожабеш дац. ЦIагIа цIено лоаттаю, даа хIама шоаш кийчду. Из деррига царна Iомадер, хьехархо йола са йоI Роза я. Зиночка эггара зIамагIа я. цун кхо шу даьннад, хьатIаяьй шорттига оал цо сога: — Мама, аз хIанз хьона фаьлг бувцаргба, хьа са мукъадоаккхаш. Цу сахьате кIаьдъялар дIалоал. Барттайна ба тха дезал, — йоах Банате.

Дукха ха йоацаш Кориговa Банатена «Знак Почета» яха орден яларах бола кхаъ хезар.

З. САЛТУКИЕВА,
Малгобекски района «Ингушский» яхача комсий совхоза болхло.

ОЧЕРК

Кагирхой хьехамча

Соахка октябрь бетта дар из. Шьаларча культура ЦIарIа шоай аргIанарча слете гулбеннабар района хьайбаш леладераш, карагIдаьннараши иттлагIча пятилетка хьалхара шу дика чакхдаккхара де дезараши дувца.

Эггара хьалха цига, района хьайбаш леладерий слете бIаргаяйра сона «Южный» совхоза доярка Исраилова Камета. Къамаьл де трибуна тIа яьлар юкъерча дегIара, хьаьрча, хьатара бос бола, хетаргахьа, 45 шу хургдола безаме кхалсаг.

— Ер шу лоархIаме шу да,— йоахар Каметас.

— Цудухьа вай декхарийла да еррига торонаш оарцагIъяьха къахьега. ХIаьта торонаш яц аьлча, нийса дац. Уж йолаш я массанахьа а. Керттердар фуд аьлча, царех кхетамца пайда эцар, вайх хIаране ше кхо ца веш болх бар, воашта карагIдаьннар, зеденнар зIамагIбараштa дIаIомадар...

Укх деношка юха а бIаргаяйра сона Исраилова Камета. Тха къамаьл хоттаделар района хьайбаш леладерий слет дагайохарца.

— Дика дагадоагIа цига айса даь къамаьл, — йоах Каметас. — ХIаьта нийса децарий аз яьхар? Массанахьа я торонаш. Дикача дас санна пайда эца беза царех. Тха-м вIаштIехьдоал из.

Тха къамаьла юкъеэкх ферма заведующи Солтаханов Зайнди.

— Деррига фуд хой хьона,— йоах Зайнде, — Исраилова Камета санна бола дояркаш дукхагIа хилийта тхо гIертилга да. Оаха шерра пайда эц Каметий балха опытах. Цо ше, кагирхой хьехамча хиларах тарра, камаьрша дIаIомаю шийн балха говзал къонача дояркашта.

— Ховш ма-хиллара, цу сахьате шаьрлуш мичай моллагIча балха говзал. Цу гIулакха дукха ха эш, хIаьта тIагIертта къахьега а деза. Бакъда, из говзал дикагIа а чехкагIа а караерзалу хьона уллув йоккха опыт йола нах хилча, дуккхача шерашка къахьегаш шоаш Iомадаьр, камаьрша цар дIалуш хилча. Ма-дарра аьлча, къонабарий хьехамча ва из тайпа саг. Оаха а, бокхагIа болча дояркаша — аз а, Тазбиева Тумишас а, кхычар а шефал леладу къонача дояркашта. Вешта аьлча, опыт йолча хIара дояркана тIачIоагIъяь цхьацца — шишша йоI хул, — дувц Исраиловас.

ХIанз ферме бокхагIчарна нийсса къахьегаш ба къона дояркаш Татхаджиева Зулай, Досуева Манжа, Султанова Малкан, кхыбараш. ИттлагIча пятилетка хьалхара шу долалуш ферма коллективо шийна хьалхашка декхар оттадир доахангара шура яккхареи из паччахьалкхенга йохкареи шера план 10 бетта кхоачашъе, аьнна. Денна дош толаме кхоачашдара шерра социалистически яхь яьржар ферма болхлошта юкъе.

Барт — цхьоагIо йолаш къахьегаро даим а кхоачаву толамга. Шера план кхоачаш а еш, паччахьалкхенна 10 бетта 750 центнер совгIа шура дIаелар «Южный» совхоза шурийтоварни ферма коллективо. Совхоза хьайбаш леладераша хьахьекхар, йолаш йолча ерригача торонех бизза пайда эцаш хилча декхараш толаме кхоачашде йиш йолга.

— Iа хьалохаш хилча торонаш-м хьакорайоагIа, — йоах Каметас, — Эггара йоккхагIа йола торо хет сона доахан кхабар нийса вIаштIехьдаккхар. Ховш ма-дий, Iана кийчлуш хIара боахаме тайп-тайпара дукха доакъараш Iалашделга. Оаха а цхьан шераи ах шераи кхоачамхилпал хьайбашта доакъараш Iалашдир. Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза къахьегамхоша вай республика берригача юрта боахама болхлошка даь кхайкарал хьал а лаьца къахьегарах шортта Iана кхоачам бир ханнахьа. Тоъал йол, ча да тхога, иштта силос я, кхыдола доакъар а да. Доакъар шортта хиларах далац гIулакх. Хьожаде а хьурмат деш дуаде а деза из хьайбашта. Аз айса, сай групперча хIара хьайбана оамалга хьежжа лу доакъар. Цхьачар Iуйрийна дикагIа юъ йол, вокхар — силос. ХIаьта цхьацца бола етт концентрированни доакъарга баьле а муж ца белча Iо ца беттийташ хул. Цудухьа из теркал де деза дояркаша.

ФЕРМА цIеча уголоке хьалтеха доахк дояркай социалистически декхараш. Царга хьожаш гучадоал массанел дукхагIа шура яккха декхар тIаийцар Исраилова Камета йолга. Цо дош деннад укх шера шийн групперча хIара Iаттагара 3800 килограмм шура яккха. ХIаьта из декхар сийленца кхоачашде дага я хьинар дола доярка,. план 2100 килограмм йолаш.

Совхоза коллективо чIоагIа лоархIаш а сий деш а саг я Исраилова Камета. Из бахьан доацаш дац. Царна дика хов, моллагIа декхар, мел хала из дар аьнна бе — башха доацаш, цо из диззаи тешамеи кхоачашдергхилар. Вай паччахьалкхено боккха мах баьб цун къахьегама. Каметана еннай Октябрьски революце орден, иштта цун наькха тIа лепаш я «Знак Почета» яха орден, дукха медалаш, знакаш.

Дуккхаза хийржай из районни а юрта а Советий депутаталла. Халкъа шийх бенна тешам бизза бакъ а беш, дукха болх бу цо бахача наьха вахара хьашташ кхоачашдеш.

Дика къахьегамхо, хьинаре общественница хинна Iац Исраилова Камета. Из дика нана я шийн дезала. Къахьегам безаш, эхь — эздел долаш кхеду цо шийн бераш. Из иштта хилара тешал ду цун йоI—Роза цунца цхьана ферме къахьегаш хиларо. ЧIоагIа раьза я нана шийн йоIа. Наьна леррагIа къахьега йолаеннача Розас дика караерзаяьй доярка говзал. Цо а кхоачашду шийн социалистически декхар.

Массадолча хIаманца кхоачам болаш хоза бах Исраилова Каметай дезал. Дика цIа, хоза цIенче я. ХIаьта эггара дикагIдар унахцIенеи сакхетам болеи дезал хилар да. Из деррига хIама шийна деннар, ше а шийн дезал а иразага кхоачабаьр Сийлахь - боккха Октябрь хилар кIоаргга кхетаду Каметас. Цудухьа, Даймехка рузкъа дебаде гIерташ шийн деррига хьинар, говзал дIалуш къа а хьег. Ферма болхлошта юкъе хIанз шерра яьржай Советий Iаьдала сийлахьча юбилейна баха мабоагIIара накъабахар духьа лелаю социалистически яхь. Цу яхье массаза санна хьалха латт беркате кулгаш дола кхалсаг Исраилова Камета. Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха деза ди — 8 март доккхий толамаш дахарца белгалдоаккх цо.

Фермера дIаваха аьнна со наькъа воалаш ди сайренгахьа лестадар. ГIийло хьекхар бIаьстан мела мух. Маьлха зIанараша сийрдаьккхаяр аре. Сайре хоза ярах боккхий а беш, бож бетта кийчлуш бар дояркаш. КIай халат тIа а дийха шийн группера доахан детта дIайодаш сона хьатIаера Исраилова Камета.

— Соахка доакъарцеи кхыча хIаманцеи низкъало доллаше а хIара Iаттагара 3581 килограмм шура яьккхар аз, — йоахар Каметас. — Октябра укх юбилейни шера аз дош деннад 3800 килограмм шура цхьан Iаттагара яккха. Из сай дош 7 ноябрь хьатIакхачалехьа кхоачаш а дергда. ХIаьта шу чакхдалалехьа 4000 килограммага дIа а кхоачаергья. Иштта дIаязделахь из!

Хьинар долча кхалсаго денна дош чIоагIа хургхиларах дог тийша а волаш цIавийрзар со «Южный» совхоза шурийтоварни фермера.

Р. МАЛЬСАГОВ.

ДЕЗАШ КАРАЛЬЦА ГIУЛАКХ

ДилълагIа шу да Банхаева Махьмада Розас Грознерча ворхIлагIча поликлиника берий консультаце балха кулгалду. Iалаьмате камаьрша, Iимерза дог долаш саг из хилара тарра, чIоагIа сий ду цун лорий коллективо меттел, зIамигача унахоша а цар дай-ноаноша а.

Лор вар аьнна наха везавалийтац цу профессе. Наха сий ду хIара дийнахьа шоай гIулакх бахьан моллагIа халонаш эшае кийча болча шоай низ а хьинар а кхо ца деш хьадеча хIаманца дегагIоз йолча специалистий. Уж гIулакхаш дизза шийх доахкаш я Махьмада Роза, цудухьа дукха нах латт из йолча. Лор Iалаьмате дика хьож берашка, теркам тIабахийта тохк цар унахцIено миштай, хIаьта лазар кхийттача бера, шийн из долаш санна, дарба де оарцагIйоал.

Шийх дувцара дукха тIера яц Роза, цхьабакъда сахьата дувцаргда шийн професcех лаьца.

— Соня хац, йоах цо безаме ела а енна, — кхы болх айса мишта бергбар а. — Сона дукха деза айса каралаьца гIулакх, самукъадбал сай балха тIа Iуйрийна хьаеча.

1964 шера яьккхай Розас Къилбаседа-ХIирийчен медицински институт. Цул тIехьагIа шин шера участкови лор йолаш болх баьб цо. Деша яьгIача шерашка лора професси теоретически кIоаргга йовзаро йоIа ког гIортолга йир практически балха тIа уж сиха дIачIоагIъе. ЛерттIа кхоачашбу къонача лора дийнахьа шийн бе беза болх, дизза чакхдоаккх ше де лаьрхIа дарба.

ЧIоагIа хозахет Розайна берий дайноаной шийх тешам бенна хиларах, шоай бер халача лазарах кIалхардаккхарах гIадбахача ноаной дела бIаргаш дайча. Ара из йоагIаш бIаргаяйча гIаддахе духьала ухаш бераш хул лора.

Практика шераш сиха дIадахар. «Берий» консультаце заведующелла хьожаю Роза ХIаьта хьожаяь гIалат а баьннабац. Шийх бенна тешам дика къахьегарца, лора болх кIоаргагIа Iомабе гIортарца чIоагIбу къонача лоро.

Дика къахьегарахи коллектива болх хьинаре вIаштIехьбаккхарахи дуккхаза республика унахцIено лораяра министерства, КПСС райкома сийлен грамоташи совгIаташи тийннад Махьмада Розайна. Цхьабакъда эггара доккхагIа дола совгIат деннарг лоархI лоро ше дерзадаьча берий деладалар бIаргадайча.

Денгара ди массаза доал керда де дезараш IотIакхет, керда декхараш хьалхашка увтт. Коллективаца цхьана уж толаме кхоачашду заведующе.

Барт болаш я укхаза вIашагIкхийтта коллектив, хIаьта барт болча метте болх а «кхехкаш» хул. Бахача наха къаьстта сийлу лорийи медсестрайи: Базоркина Идрисв Азай, Наурбиева Мухтара Зинайна, Зурубова Мадинай, Мациева Зояй, иштта кхыбарий.

Шоай болх дика бовза специалисташ хиларал совгIа Iимерза, хьаьнала нах а ба уж. Шоашта безаш хержаб цар шоай болх, цудухьа из тешаме хьа а бу. Цар балха даим бIарг кхоаб заведующе, хIана аьлча цхьайолча хана сага шийна ца ховш а нийслу балха хьаштдоацар, хIаьта лора балха нийсденна гIалат цхьайолча хана тоаде йиш йоацаш а хул.

Лора балха, къаьстта берашца из беш хилча, эшаш йола цхьа дика оамал йоал Розайх: наха ше езаялийта хов цунна.

...Безам боацаш, нанна тIехьашка леччъаш лора кабинете чувоал диъ шу даьнна кIаьнк. Гуш да лорацара вIашагIкхетар цунна ца дезилга. Цхьабакъда елаенна, безаме лора шийца къамаьл дича хувцалу кIаьнк а.

— Маьрша воагIалва хьо, ИбрахIим!

— Фу даьд хьона, хIана-в хьо сел маьлхара?

— Со йовзац хьона? — оал Розас, — вай довза-м дукха ха ма-йий!

Безаме вела а венна шийга Iоха аьннача метте лора юхxe Iохов кIаьнк. Лор шийга хьежа яьлча шоай берий гIулакхех лаьца дувц цо Розайна.

Дийнахьа дукха нах отт лор йолча. Цун хьехам, новкъостал эшаш дукха дай-ноаной ух укхаза. ХIаьта цхьабараш шоай бераш дерзадарах баркал ала а боагIа. Цунах а цо деча дарбах а чIоагIа теш уж. Цар тешам боа ца бара шийна могар Банхаевас а ду.

А. МАЦИЕВА.

Октябра 60 шу дузача денга кхачалехьа шин шера план кхоачашъе доккхий декхараш тIаийцад Грозненски опытно-экспериментальни завода дуккхача болхлоша. Цу даькъе яьржача социалистически яхье хьалхарчу хьалха а латташ хIанзлехьа цхьан шерен ах шерен задани кхоачашъяь иттаж болхлой ба. Царех цаI я монтажница Первая Раиса Кузминична. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 130—140 процент кхоачашъю цо. Ше кийчъеш йола продукци дикеи тIех дикеи мара а хилийтац.

СУРТА ТIА: монтажница Р. Первая

И. ПЛИЕВА сурт.

Грозненски радиотехнически завода дуккхача инженерно-технически болхлоша чIоагIа лоархIаши сийлеши я конструктор Горчханова ХьакIаьша Елена. Ялхайтта шу дизад цо конструкторски отделе къахьега. Цу шерашка деча творчески балхаща ше башха-дика специалист хилар дIахьекхад цо. Цудухьа хьожаьй из конструкторски отдела кулгалде. Ше коммунист хиларах тарра общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо. Дукха политико - массови болх бу цо коллективе. Дуккхача шерашка пропагандист йолаш хьайоагIа из. Иштта хиларах коллективе сийдаьннад цун.

СУРТА ТIА: конструктор Е. Горчханова.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

СОВЕТСКИ ІАЬДАЛА ТІЕХЬАРА КЪОВСАМХОЙ

ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ ТЕШАМЕ ВОІ

Н. Ф. ГИКАЛО ВАЬ 80 ШУ ДИЗАРГА

СОВЕТИЙ Іаьдал Тийрка йисте, къаьстта Нохч-ГӀалгӀайчене, котдаккхара тӀехьа лоттабаьча къовсаме боккха лоархӀам болаш хиннарех цаӀ ва Николай Федорович Гикало. Из ваьв 1897 шера. Цун да хиннав фельдфебель. Да отставке ваха дикъ шу даьлча Грозне баха баьхкаб Гикало дезал. Укхаза Пушкина цӀерагӀча, йикъ класс йолча училище деша хайнав из, 1911 шера из йисте а яьккхай. Цул тӀехьагӀа Тифлисски военно-фельдшерски школе деша вахав. Цига ше дешара, хӀама довзара тӀера волга а къахьегам дукха безаш волга а хьагойтал цо.

1915 шера из школа йистеяьккхача, Н. Ф. Гикало Турецки фронтерча цхьан лазарете хьожаву. Бакъда, тылерча лазарете Іе тигадац цо, ше полевой госпитале вахийтар дехаш рапорт деннад, из цун кхоачаш а даьд. ТӀем тӀа дика лор хиларал совгӀа, из майра бӀухо а хиннав. Денал гойташ тӀом барах цунна цига деннад эрсий Эскара эггара доккхагӀа дола совгӀат — Георгиевски жӀарг.

Февральски буржуазно-демократически революци хинначул тӀехьагӀа Н. Ф. Гикало Грозне юхавоагӀа. 1917-шера эттача чоалханеча политически къовсама хьале большевикех дӀакхет из, ший вахар царца дувз. Н. А. Анисимова, Н. Носова, И. Малыгина кхетам а луш, нох хул Тийрка йистерча эггара а йоккхагӀа йолча большевистски организаце активист. Большевикаша кхычарца городской дума кандидаталла оттаву Н. Ф. Гикало.

1918 шу долалуш юххье, казакийн лоамаройн контрреволюце къамашта юкъе цӀур биййхкача хана, Грозне боккха кегар эттача хана, большевикий инициативагӀа Грозне хьаю болхлойн бӀухойн депутатий Совет. Цун председателалла хорж Н. Ф. Гикало.

Цу тайпара, цхьа шу ха а ялалехьа мугӀарерча большевикагара волавале Тийрка йисте пролетарски центр йолча Грозне кулгалхо а хиле дӀаотт из. Цу посте волаш Н. Ф. Гикалос боккха болх бу Грозненски ЦӀе Эскар вӀашагӀтохаш. ХӀаьта май бутт чакхбоалаш Н. Ф. Гикало Терски республика Совнаркома приказагӀа цу эскара командиралла хьожаву.

Къамий политика ленински принципаш Іомаеш Н. Ф. Гикалона доккха новкъостал ду Тийрка йистерча большевикий кулгалхочо Ной Буачидзе, Терски республика халкъа комиссараша Юрий Фигатнера, Шерипов Асланбека. Цох доккха беркат даьлар Н. Ф. Гикалос Терски республика кхыча кулгалхошца цхьана Грозне 100 дийнахьа бичераховски кӀайча казакашта духьаларча тӀем тӀа Грозне пролетариатен Нохчечен ахархойн цаӀ йола фронт вӀашагӀтохара. Из гӀулакх толамца чакхдаьлар. 1918 шера 16 июле бичераховски бандашта духьал цхьана къовсам лоаттабе Грозненски Советон ГӀойтӀарча революционни Советон исторически барт а беш.

Грозный дӀалаца Бичерахова вӀашагӀтехадар 13 эзар кӀайча казакех латта эскар. ХӀаьта йарна духьал лаьннар 3 эзар бӀухо юкъе вола Грозненски ЦӀе Эскар дар. Цул совгӀа моастагӀчун геттара дика тӀема кхоачам а бар.

Хала денош тӀаэттар Грозненски пролетариата. Город лораелга гӀадиллар Н. Ф. Гикало керте латтача эскара. Юххье денз цо дӀахьекхар ше нах оарцагӀбаха ховш вола башха-дика тӀема кулгалхо хилар.

ГОРОДЕ бахача цахага даьча кхайкарал тӀа новкъоста Н. Ф. Гикалос йоахар: «ЦӀеча Эскара штабо дӀакхайкаду: Бичерахов ший бандашца городе чуваргвац хӀанз революце сийлахь-йоккхий идеяш контрреволюционерий низ Іоткъама кӀалхара къахьега халкъ мукъадаккхари духьа къовсам лоаттабаьча а хӀанз лоаттабеча а наьха дакъашта тӀагӀолла мара.

Граждананаш! Хоадам беш лола сахьат тӀакховчаш латт, шо. Революци езаш мел вар, декхаойла да вай кхел а революце кхел а цу сахьато къоастаерг хилар кхетаде».

Са ца кходеш бичераховцашта духьал эттар цӀеэскархойи болхлойи. Н. Ф. Гикалой указанегӀа заводашка бомбаш, йоккхийча топий пхорч, гранаташ хьае болабелар болхлой. Грозный моастагӀчох лораеш латтарашта оарцагӀа дера Асланбек Шерипов керте латта Нохчий ЦӀе Эскар. Города къулбехьен-малхбоален оагӀорахьа, Петропавловски станицана юхе бичераховцаш хьачу ца боахкийташ, царга города го ца байташ лаьттар из.

Н. Ф. Гикалос кхетаме вӀаштӀехьдаьккхадар город лораелга. Ший ханнахьа кхаь даькъа йийкъа дӀаоттаьяр города чура фронт.

Городе тӀом болабенначул тӀехьагӀа дукха ха ялалехьа дузача хӀамани патронийн кхоачам кӀезигбелар. Из этта хало ГӀойтӀарча Советага гӀолла дӀаяккха гӀадиллар Н. Ф. Гикалос А. Носовна. Носов Веданa Іоваь а хьалкхийна а вар, цунна шаьра ховра нохчий мотт, цар Іаьдалаш.

А. Носова тӀехьагӀа дувцар: «Сога каст-каста кхоачар лоаца а хаьдда цхьа хӀама дӀадехаш а дола запискаш». Масала, «Нагахьа санна пхиъ—итт эзар патрон ца хуле фронта из дакъа хӀалакьхургда». ХӀаьта патронаш хадданза дӀакхоачар бичераховцашa гобаь латтача Грозне. «ГӀойтӀа, дӀахо ГӀалгӀайчене бода никъ гобаь йолча города вахара никъ бар», — яхаш язду Носова йоІо ший даьх яздаьча книжка тӀа.

Серго Орджоникидзе къаьстта дукха хӀама дир Грознена новкъостал деш. Цун указанегӀа П. Шериповнен ГӀойтӀарча Советан ахча телар Грозненa патронаш ийе, цун инициативагӀа З. Дьякова вӀашагӀтехар цӀеча казакий сунженски эскар, цӀеэскархой китайски, гӀалгӀай, хӀирий, нохчий отрядаш юкъе а йолаш. Ше а массехказа вена хилар из гобаь латтача Грозне. ТӀеххьара венача хана (9 ноябрь) цун указанегӀа К. Левандовскен (Тийрка военком) Н. Ф. Гикалоси оттайир бичераховцашта наступлени яра план. Тыла оагӀорахьа Сунженски ЦӀеча Эскарон городера Грозненски ЦӀеча Эскарон цхьана тӀом беш меттахьа еттаи 12 ноябре городера меттел. цар центр хиннача Грозненски станицера а араххайсар бичераховцаш.

Цу дийнахьа ше В. И. Ленинга яхьийтача телеграмма тӀа Сергос яздаьд: «Кхаь бетта къовсам лоаттабаьчул тӀехьагӀа, Н. Н. Левандовскен Гикалосен кулгал а деш, Грозненски ЦӀеча Эскаро контрреволюционни бичераховски эпсарий бандашта хӀалак еш хӀама техар Грозненски станицера ара а кховсаш». 12 ноябре Ленинга яхьийтача вокх телеграмма тӀа цӀаьхка а цо белгалдаьккхар Тийрк бичераховцех мукъадоаккхача новкъоста Гикалос кулгалдеш кхаь бетта турпала тӀом беш лаьтта Грозненски ЦӀе Эскар боккха лоархӀам болаш хилар.

1919 шера январь бетта Владикавказе хилар РСДРП(б) шоллагӀа Кавказски краевой съезд. Грознерча большевикаша цига вахийтар Н. Ф. Гикало. Цу съезде из хержар парте Кавказски краевой комитета членалла. Из революционера доагӀаш даь сий дар.

Событеш сиха хувцалора. Н. Ф. Гикалой Грозне юхава кхензар, цу хана города хьатӀабоагӀаш латтар Деникина бӀу. Н. Ф. Гикало воацаш Грозне кулгалхошта магазар де дезачун цаӀ йола план оттае. ДукхагӀа низ болча моастагӀчох хьулабалар духьа Шолжа дукъа тӀа гӀолла Владикавказе е Нохчечене тӀехьашка юхадоргда аьнна дош дар эттар. Нохчечене довла деза. Йоахар А. Шерипова бакъда дукхагӀбараш цунна раьза хиланзар. ТӀом а беш тӀехьашка довла дийзар. Деникинцаш баьхка дог айдена станицашкара контрреволюционни элементаш царца цхьана цӀе эскархошта духьал тӀом беш яр. ЦӀеэскархой бронепоезд эккхийта езача эттар, моастагӀчо машиннникъ боха а баь. Массехказа тӀом баьчул тӀехьагӀа, тӀа-тӀа дукхагӀа Іовш латтача деникинцашка го ца байта, тӀехьашха бовла бийзар цӀеэскархой Ассински станице. Цига царех хьакхийтар Владикавказера юхавоагӀа Н. Ф. Гикало.

Къонахчал долаши майрен лийта боллаше а ийшар цӀеэскархой, хӀана аьлча моастагӀий геттара дукха бар. ХӀанз Нохчеченен ГӀалгӀайченен мара тӀехьашка бовлилга яцар. Революце гӀулакха тешаме хиннача Нохчеченон ГӀалгӀайченов тӀанийцар 5 эзар цӀеэскархо, болхло, цар дезал.

Нохчашеи гӀалгӀашеи шоай тӀеххьара сискала чӀегкилг екъар шоаш чуийцача цӀеэскархошца, човнаш хиннараштен дӀайха лазар дараштеи дарба дора. ХӀаьта уж дукха бар.

Шоаш чуийца эрсий большевикаш нохчийн гӀалгӀайн къахьегамхошкара дӀабиййхар деникинцаша. Цар уж дӀабала тиганзар. Лата кийча да тхо моастагӀчунга яхилга дар из.

ДӀадоладелар къиза тӀемаш, яга йолаелар Долакха-Юрт, ТӀой-Юрт, Алхан-Юрт Цацан-Юрт, кхыйраш.

А. Шериповца цхьана нохчашта кулгаллеш Н. Ф. Гикало а волаш Алхан-Юрта тӀом хинначул тӀехьагӀа, човнаш хиннеи цамогаш болеи бӀухой лоамашка а цунна юхе ядача юрташка а дӀабигар. ХӀаьта А. Шерипова Н. Кулаевцеи А. Носовцеи цхьана Н. Ф. Гикало дӀавигийтар ший даь-воша Шамал волча Гайтен-Кхале (хӀанз Асланбек-Шерипова).

ГРОЗНЕРЧА къайлагӀарча партийни организаца бувзам тессар А. Шерипова. Цои цун новкъосташа — нохчашеи белогвардейцашта духьал тӀом бе безам бола беррига цӀеэскархой Шота хьагул а баь, повстанчески отрядаш вӀашагӀъеххар, гӀалгӀай партизански отрядашца цхьана тӀом белга вӀаштӀехьдаьккхар, ГӀойтӀа а кхыча моттигашка а Нохчечени ГӀалгӀайчени революционерий къайлагӀара совещанеш йир.

Воздвиженски яхача станице юхе тӀом беш А. Шерипова таьзета Н. Ф. Гикалос дув биар моастагӀашта из юхадекха.

Цига цӀеэскархой доккха Эскар вӀашагӀтох Н. Ф. Гикалос, тӀехь-тӀехьа доккхагӀа хул из. КӀайбарий эскарцара дукха нах хьабетталу ЦӀе Эскарах. Н. Ф. Гикалос бувзам тосс большевикий краевой комитетаца а Астраханерча С. М. Кировца а. С. М. Кирова Н. Ф. Гикалона бӀухой отряд вӀашагӀтоха вайт галант йола зӀамига саг гӀалгӀа Дудаев Султан.

1920 шера 24 январе хьаю цӀеча повстанчески эскара Терски областной группа штаб. Цо вӀашагӀтох Тийрка йистера еррига повстанчески отрядаш. Н. Ф. Гикало командири штаба начальник Дудаев Султани а волаш, хӀаьта политотдела начальник — А. Носов.

Доккха эскар хьахул цох. Деникина бӀуна духьал отта а ца могаш. Нохчечени ГӀалгӀайченеи болча партизанашта духьал оттае фронтера бӀарчча полкаши дивизеши хьаяха езача отт моастагӀа.

17 марта гикаловски отрядои нохчий партизанашеи дӀалаьцар Грозный. 24 марта гӀалгӀай партизанаша — Владикавказ. Цу тӀемашта юкъе хьинаре дакъа лацарах Н. Ф. Гикалона ТӀема ЦӀеча Байракха орден елар.

Н. Ф. Гикалох воккха партийни болхло хилар тӀехьагӀа. Из хиннав Ирански (Персидски) ЦӀеча Эскара командующи, Терски областа военни комиссар, ВКП(б) Горски обкома секретарь, парте Къилбаседа Кавказа крайкома агитпропа заведующи, Азербайджана КП(б) ЦК, Узбекистана КП(б) ЦК, Белоруссе КП(б) ЦК секретарь. 1939 шера веннав Н. Ф. Гикало.

ТӀехьа тӀайоагӀача тӀехьенашта а цӀаккха вицлургвац башха дика революционер Н. Ф. Гикало.

А. ВАЦУЕВ,
Нохч-ГӀалгӀай историе, метта, литература Ӏилма-тохкама института Ӏилман болхло.

ИРКУТСКИ ОБЛАСТЬ. Болх бе йолаеннай Братски хьунпромышленни комплекса чуйоагӀаш йола фанерни завод. Йоккха формат йола, башха хий Іаткъаш йоаца фанера арахеца йолаьй цо. Вай мехка эггара хьалха хьае йолаьй из.

Цун еррига 16 поточни лини болх бе йолаелча завод-полуавтомат шера 200 эзар кубометр фанера арахецаш хургья.

Из керда продукци дӀаухийтаргья наха чуӀе цӀенош, промышленни зданеш хьалъеча, вагонаши кемаши деча.

СУРТА ТӀА: комсомольско-кагирхой смена кулгалхо инженер-наладчик Евстигнеев Леонид операторашца Ланина Евгениняца, Мартынова Людмилаца, контролерацца Иванычева Валентинаца цхьана.

Э. БРЮХАНЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

№ 5 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарах бола КПСС ЦК соцам бувцилга — идеологически болхлой укх деношкара керттера декхар. КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома пропагандан агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргӀанарча номер тӀа кепа техай цу соцама хьакъехьарча беседай, политинформацей, лекцей, докладий тематика. Керттерча темашта йолча методически материалашца дӀайолалу из выпуск. «Октябра идеяс кердадоах деррига дуне» яхача темах КПСС обкома лектора П. Н. Яськос язъяь методически материал а араьннай укхаза.

Цу номера кхыча материалаш тӀа дувц Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара цӀей дезде кийчо яра йолча организационни агитационно-пропагандистски мероприятех КПСС обкома бюрос чӀоагӀъяьча планах, иштта Октябрьски Революце орден лелаеча «Красный молот» яхача машинаш еча заводеи «Лермонтовский» совхозеи из соцам дӀабовзийтарах. («Агитатор А. А. Шевяхов беседа еш ва», «Шера план — Сийлахь-доккхача цӀейга»).

«ЛоархӀаме даташ» яхача рубрикана кӀал араьннай «Жилищно - коммунальни боахамеи бахача наха бытови гӀулакхаш дареи болхлой дийнахьа» аьнна йола Нохч-ГӀалгӀай АССР бахача наха бытови гӀулакхаш дара министра Г. Инаркаева статья.

«Марийская — автономная, социалистическая» аьнна корта болаш Н. Асуева язъяь статья.

Дунен тӀа кхы цхьаькха дац шийл гуманнегӀа хӀама

Нагахьа санна Москверча Пироговски улицагӀара клинически экспериментальни хирурге Ерригсоюзни Ӏилма-тохкама институт хьалаха шоай безам бале, «Петровске институт» хатта мара езац шун — циггача моллагӀчо а никъ хьехаргба шоана. Из Борис Васильевич Петровский цу института директор воландаь а дац. Иштта официальни доацача лоаццача дешашца цун цӀи йовккхаш хилар — академика коллегаш, ученикаш, пациенташ наха дег тӀара лоархӀаш, баркал оалаш, из ше цӀи хеза хилар.

Медицински Ӏилма дегӀадоаладеча академика Петровскена карагӀдийннача хӀамаша цӀи дӀахазийтай цун вай мехка меттел, доазол дехьа а. Дуккха шераш хьалхагӀа денз дунен халкъашта юкъерча конгрессашка симпозиумашка советски медицина викал ва Петровский, кхыча мехкий академей дуккхача мехкий хирургически обществай членалла хержав.

Эггара хьалха дега-миай хирурге проблемаш кийчъе болабеннарех цаӀ ва из, хӀаьта из бахьан долаш 1960 шера Ленински премии елар цунна. Дунен тӀа эггара хьалхарчарца аорта дугана хиннача аневризмаца операци яьй цо. Тайп-тайпарча мехкий специалисташа инфаркт унзаре сихъеш долча цу лазарца лоаттабеча къовсама варианташ кӀезига йийцаяц. Эггара эттагӀен тешамегӀен лаьрхӀа тӀанийцай Петровске кийчъяь метод.

Унахо лечара ваккхар духьа эггара хьалха цу тайпара операци яьй профессора Петровске 1958 шера. Цун предложенегӀа хьаяьча института хӀанз дега хулача аневризмана хирургически дарба дара йоккха опыт я.

Коронарнии миайи хирурге отделене шоай тайпара операцеш еча хиннай со. Цар дерригача дунен тӀа цӀи дӀахазийтай уж яьчун, отделене заведующе профессора Князев Марата, эггара йоккхагӀа талант йолаш болча Петровске ученикех цхьаннe.

Дега хула хала лазар — ишеми миай оагӀошца склеротически гӀоа йижар бахьан долаш кхеташ да. Унеча дега инфаркт хилара кхерам тӀа в тосаш чӀоагӀа готлу миаш. Операци еш хилча, дега цӀий телаш болча пхан телха моттигаш дӀа а тийда, царна меттел пхаьн протез — трансплантат оттве еза. Сов чоалхане хилар бахьан долаш дунен тӀарча кӀеззигача хирургаша мара яц из.

Цхьатарра дика кулг кхеташ болх беш ши бригала яр истола юхе. Сатийнна, гучахьа низкъала хӀама доацаш болх беш латта шоллагӀа сахьат да. Царга садаккхийтар духьа хирурга е ассистента цхьан секунде бӀаргаш вӀашкадехкача е чухьа са доацаш ког дӀагӀортабе моттиг лохаш уж болча хана мара ховргдолаш дацар операци еш хилча хирургагара моральни меттел, физически а мел низ эш. Цул тӀехьагӀа хьатӀаэттар эггара бехктоккхамегӀа йола минут — дог юха а соцадаь болх бе йолаеннаяр искусственно цӀий кхестийта аппарат. Протеза — цу унахочун пӀенда пхаьнах яьккхача йоккха йоацача юхьига—цхьа йист аортах дӀатийгар Князева кхыметтелов а бӀарга ца гуш, селлара шаьра вож йист коронарни пхаьнах дӀахеттар эйп яьннача моттига лохехьо. ТӀаккха, юххера а, юха а болх бе доладелар дог, юхаметтаоттаьча миачу гӀолла хийцца доладелар цӀий.

Из операци яь а яьккха, лоаллахарча операционне дӀачувахар Князев. «Дерригa дегӀ а човхадеш чӀоагӀъенна инфаркт я», — аьлар сога шорттига лоро-анестезиолога. Дукха ха йоаццаш а тӀехьа хайра догдоахийла ца юташ хинна лазар дар из. Медицински статистика тӀара хьагучох, из тайпа лазар кхийттача унахоех 80—100 процент хьалхарча дийннахье а бовш бар. Цхьабакъда, нагахьа санна, сихха инфаркт йолаеннача хьалхарча ялх сахьата чухь дега цӀий телаш болча ши — кхаь пхаьна протезаш оттайича унзаре лазар юхатох.

Кхы а кхо сахьат гаргга хаьлар. Из операци а иштта дикаца чаккхъяьлар. Цхьан московски заводера 42 шу даьнна Юрий Н. вахаргва. Хьасомаваргва из, тӀаккха мара ховргдац цунна ше лечара ваьккхар ший ханнара саг — медицински Ӏилмай доктор Князев Марат волга.

ВӀаштта ялх сахьата гаргга операцеш йир хирурга Князева шийна массазара дараш санна долча цу дийнахьа. Из еррига ха чаккхъяллалца Ӏимад ца йоаккхаш цун букъа тӀехьашка лаьттар зембоахараш. ТӀехьагӀа гучадьнначох, цига хиннарна юкъе вар Болгарера профессор, Польшера хирург, Эстонереи Владивостокереи специалисташ. ЛаьрххӀа зувш бола зембоахараш бӀара а хьежаш болх бе дуккха а халагӀа да. ХӀаьта а укхаза иштта принцип я: хьайна ховр вокхарна дӀаІомаде, керда чоалхане операцеш дукхагӀча хирургаша ме Іомаю пайда боккхагӀа хул цар карайийцача гӀулакха.

— Советски медикаша хадданза контакташ лелаю Европа, Азе, Африка, Америка дуккхача паччахьалкхенашкарча коллегашца. Къаьстта а айхха бувзамаш да тха вежарашха долча социалистически мехкий медикашца, — аьлар ше соца къамаьл деш академика Петровске.

Академика Петровске кулгаллеча институто массаза а толам боах медицински Ӏилма эггара прогрессивнегӀа долча лостамашкахьа. Цу толама ларде яла цӀи хезача хирурга, СССР унахцӀено лораяра министра Борис Васильевич Петровске гуманни традицеш, опыт, знанеш.

Виктория КРАМОВА,
(АПН).

Доазол дехьара

ВЬЕТНАМА ПАТРИОТКАШ

Йоккхий саготонаш кхаьчай Вьетнама кхалнаха доагӀача даькъа. Дуккхача шерашка кортамукъален тӀом лаьттаб мехка американски интервенташтен цар къулбехьенвьетнамски гӀончаштен духьала. ХӀара денна кхерам тӀалаьттаб къонгашта, вежараштa, моарошта.

Вьетнамски кхалнах шоаш а хиннаб даьхен паргӀатоннеи кортамукъаленнен тӀаккхайдa моастагӀа эккхавар, къам дехкарашеи марионеткашеи дӀалийца къулбехьара провинцеш мукъаяхар духьа герз кара па нийцача оа боалаш. ТӀем тӀа байнараш, йохаяь юрташи городаши дагара юлургья, цхьабакъда боарам боацаш я исташтен юазнош тӀакхаьча гӀайгӀеи сагото, хӀаьта хӀанзчул тӀехьагӀа ца ерзаш дукха ха йоаккхаргья тӀемо царна дега яьча човнаша.

Ши шу гаргга даьннад цу исторически дийнахьа, дошо седкъа тӀалатта цӀе байракх Сайгоне хьалха хиннача президентски двореца тӀа урагӀа яхача хана денз. Човнаш хиннача Вьетнама лаьттан тӀа дукха сатийса машар кхаьчаб. Доккхача патриотически хьинарца дӀадоладеннад цхьа барт бола вьетнамски халкъ вӀашагӀтеха ший даьхе юхаметтаоттае, керда ирaзе вахар хьалде. Эггара хьалхарча маьршача дийннахье а цу дерригача халкъа юкъарча гӀулакха юкъе бахаб шоай авангард — Вьетнама кхалнаьха федераци керте латта вьетнамски кхалнах а.

— Сийлахьа турпала традицеш я тха мехка кхалнаьха, — йоах федераце председатела заместитела Ле Тхи Сюйена. — Хьадагайохаргья вай кхыча мехкара тӀабаьхкача гӀаьрахой цӀозаца къовсам лоаттабара хӀанзчул эзар шу хьалхагӀа халкъ гӀоттадаь йижарий Чынги Бан Чиену. Гаьна доацаш дяхача шерашка даьхе лорае дӀаэттар бӀаьш эзараш кхалнах. Массехк цӀи, алхха массехк цӀи йоаккхаргья аз бӀаьш а бӀаьш а болча турпалча кхалнахах — Нгуен Тхи Бинь, ДЮВ ВРП кхыча мехкашцарча гӀулакхий министр, Нгуень Тхи Динь, мехка герзашцарча низий кулгалхоех цаӀ, Нгуен Тхи Тиен — халкъа герзашцарча низий Турпал, Летхи Чанг — моастагӀчун бӀена чу хийна разведчица, Фам Тхи Бай — турпала партизанка, дукха а дукха а кхыбараш.

ХӀанз, маьршача деношка, кхалнаха хьинаре дакъа лоац халкъа боахам юхаметтаоттабеча, къовсам лоаттабу дӀаяхача ханах юхедисача вочa гӀулакхашца, хьинаре дакъа лоац общественни вахаре.

Фам Тхи Бай — цу къонача кхалсага цӀи партеи паччахьалкхени деятельницашца, халкъа герзашцарча низий турпалашца цхьан мугӀаре латт. Мехка къулбехьенерча Хунгли яхача юрта къеча ахархой дезале яьй из. 14 шу даьлча денз йолаеннай парте заданеш кхоачашъе — колониальни Іазапа духьала къовсам лоаттабара халкъ гӀоттаде. Къулбехье марионеточни доала кӀал йисачул тӀехьагӀа, коммунистически парте мугӀарашта юкъе а яха, хьинаре подпольни болх баьб цо.

1968 шера, американски интервенташ баха нах «тебар» оалаш йола шоай программа кхоачашъе болабеннача хана, Бай яь юрт — Хунгли эггара чӀоагӀагӀа йолча «стратегически» юртех цаӀ а яь дӀаоттайир цар. Партийни ячейка секретаралла хержа Бай моастагӀчоа наьха санна хӀамаш етташ хиннача партизански отряда керте эттар. Шин шера отрядо 750 совгӀа моастагӀчун салте вийнав, 7 самолет чуйитай, хӀаманна пайданна йоацача яьккхай дуккха кхыйола тӀема техника.

1974 шера марионеточни бӀун йоккха тӀема база хиннача Танпондонг яхача юрта хьожаяь парте Бай. Шийх чкъаьрий доахарг а таръялийта лийннача массехк бетта моастагӀчун позицеш Іомаяьй йоІо, база уллача моттига бокъонца йола план оттаяьй. ТӀаккха, юххера а, хьатӀаэттад 1974 шера 14 декабрь, партизанаша низ болаш хӀама теха тӀема база йохаяь ди. Танпондонг мукъаяккхаро никъ баьстар 1975 шера бӀаьстан юхье дӀайолаеннен мехка Къулбехье цӀенъяь мукъа а йоаккхаш чакхъяьннен низ бола наступлени яра.

ХӀанз Миньхай яхача провинце партийни балха тӀа я Фам Тхи Бай. Цо ший опыти знанеши дӀател кагирхошта, экономика юхаметтаоттаеча кулгалду. Маьршача балха тӀа а хьалхагӀа санна хьалхарчарца я Фам Тхи Бай. Соахка декабрь бетта парте IV съезде яхийта шоай делегаталла хержар из Миньхая коммунисташа. Маьршача деношка даьхе тоа а яь иразе дӀаоттаяра ший деррига низаш дӀалуш йоаллача цу дог цхьалхача кхалсага — кортамукъален тӀема турпала — кхел санна я дуккхача вьетнамски кхалнаьха кхел а.

Вьетнама патриоткаш тахан бӀаргаго йиш я моллагӀча балха тӀа — автомобила ко лаьца, ткацки станока хьалхашка, института кафедре, школе, больнице. Цар хьалъю заводаши чуӀеча цӀеной керда кварталаши, дакъа лоац паччахьалкхена доал деча. Къаман собранерча 492 депутатах — 192, вешта аьлча кхоалагӀа дакъа хӀана бац аьнна бараш, — кхалнах. Шоай социалистически даьхен йизза бокъонаш йола дай. социалистически эогалоний хьинаре доакъашхой а хинна дӀаэттаб вьетнамски кхалнах.

Кхолламеча къахьегамах дизза долча укх маьршача деношка Вьетнама патриоткаш, даьхен кортамукъале яккхар духьа турпала къовсам лоаттабаьча шерашка а санна, хьалхагӀа шоаш хиннача тайпара хьалхарча юхьиге латт — цар хьинар, денал мел эшача метте, Вьетнама Коммунистически парте IV съезда решенеш кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсама эггара бӀарзагӀа йолча участкашка.

В. ХРЕКОВ,
ТАСС корреспондент.

Кхалнах маӀача наха нийсса бокъо йолаш хилар къонача Лаосски Халкъа Республикана карагӀдаьнна лоархӀаме дарех хӀама да, МаӀача наха санна тахан керда вахар хьалдеш ба кхалнах цар дакъа лоац мехка кулгалдеча, уж дешаш ба вузашка, къахьегаш ба промышленни предприятешка, болх беш ба мехка кхашка. Лаоса кхалнаьха организацеш боккха лоархӀам болаш я дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха боламе а.

СУРТА ТӀА: цӀей дездеча дийнахьа.

А. СТУЖИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дагадаьллар кхоачашхиннад

ЗӀамига волаш безабелар комсомольца Заурбеков Юсапа гӀишлошъяра болх. 1969 шера Шаьла района зӀамигача-АтагӀара юкъера школа чакхъяьккхар цо. Шийна дагалаттар кхоачашдар духьа цу шера из деша вахар Грозненски мехкдаьтта института промышленни гражданиски гӀишлошъяра говзал Іомаеча факультете, юххьанца денз дика деша дӀа а волавелар. ГӀатеӀӀа дешар цо шийна эшаш дола технически литература. кӀоаргга из Іомадора, хӀаьта салоӀача хана цхьа сахьат зехьа доадацар—художественни литература, газеташ, журналаш дешар. Дика кхоачашдора шийна тӀадилла общественни гӀулакх а.

Дика дешаш, студентий общественни вахара юкъе дизза дакъа лоацаш чакхъяьккхар Заурбекова ший факультет. 1974 шера из балха хьожавир № 554 йолча дӀа-хьа лелача механизированни колонне. Теоретически кийчвенна инженер вале а, юххьанца халонаш нийслора. Из дар «Черная речка» оалача моттиге ресторани бархӀ квартира йола цӀеноши хьалдеча хана. Бакъда, мастералла ше оттаваьча хана цунна бокъонца гучаяьлар гӀишлош хьалъяра къайленаш, эшайир духьал нийслу халонаш. Цига гучаьлар цув говзал, къахьегам вӀаштӀехьбаккха ховш хилар. Болхлошта везаш вола кулгалхо хилар цох, эзди гӀулакх долаш волча зӀамигача сагах. Цхьа шу мара даккханзар цо цига. Коллективана веза а везаш къаьстар из цох.

ХӀанз Заурбеков Юсап болх беш ва Социалистически Къахьегама Турпала, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутата Хаджиев Шамсудина бригаде. ХӀаьта республике ховш ма-дий из хьалха латта бригада йолга. Цо нийслагӀа пятилетка 1,5—2-зза тӀеххкоачашйир.

Заурбеков Юсапа тӀачӀоагӀъяьча объекте укх шера 45 квартира йола шиаш цӀеноши октябрь бетта даь даха дезаш да, хӀаьта хӀанзле а царех цаӀаш хьалдетта доалаш латт.

— Са бригадера болхлой КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаь бехктоккхаме декхараш сийленца кхоачашде гӀерташ ба, — йоах Заурбекова. — Укх производства эффективностен балха дикален пятилетке цар хьинаре дакъа лоац шоаш тӀанийца социалистически декхараш кхоачашдара тӀехьа латтача яхьа юкъе, оаха болх бу мехка цӀи хезача Злобина бригада методагӀа. Цо доккха новкъостал ду деррига балхаш цхьан ханна чакхдахара а хьалъеш йола гӀишло ханнахьа яь йистеяккхара а. Деррига балхаш механизаци яь хилар бахьан долаш къахьегама овсарле лакхъе а, гӀишлош хьалъярга дӀададар лохде а, хӀаьта иштта гӀишлош дикагӀа хьалъе а йиш хул тха. Къаьстта дувца доагӀаш хӀама да гӀишлошъерий материальни моральни безам лакхбар бахьан долаш хӀара болхлочун дикагӀа къахьега дог доагӀаш хилар. Царех хӀаране болх бу шоай лоӀаме. шоай а общества а хьашташ кхоачашдеш. ХӀаьта из да парте XXV съездеи Центральни Комитета октябрьски (1976 ш.) Пленумеи решенеш толамца кхоачашъелга. Уж советски наьха вахара материальни культурни хьал лакхдара тӀаерзаяь ма-йий, тӀаккха тха гӀишлонхой а.

Иштта я къоначa специалиста Заурбеков Юсапа уйла. Цо ший беррига низ, еррига говзал тӀайохийт уж исторически решенеш толамца кхоачашъяра.

Шерра яьржай цо кулгалдеча коллективе сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара толамца накъабахара тӀехьара социалистически яхь, цу тӀехь доккха хӀама карагӀа а доал. Къаьстта болх дика бу гӀишлонхой комплексни балхий звеньевойс коммуниста Арсамиков Бате, каменщикаша Солтаханов Мусоста, Совнукаев Джамаллайла, Мартаненко Андрея, Бетонщицас Идрисова ЗараӀа, дахчан пхьаро Щербицкий Мефоде, кхычар.

— Тхо тешаш да, — йоах Заурбеков Юсапа. — Октябра сийна оахош тӀанийца декхар сийленца кхоачашдергхиларах — октябрь бетта 45 квартира йола шиаш цӀеноиш йистедоахаргхиларах. Из хургда оаха цу дезача юбилейна луш дола къахьегама совгӀат.

Б. ГУДАЕВ.

Кхалнахах дола лоацца дувцараш

ХЬИНАР ДОЛА САГ

Грозненски вагонни депо 1955 шера тайп-тайпара балхаш де дIа а этта дукха ха ялале маляра говзал караерзайир Домбровская Леонида Антоновнас. Дика организатори общественницеи ше хилар хьагойтарца 1972 шера автоконтрольни пункте бригадиралла хьожайир дукха ха йоацпаш болх беше а машиннаькъа техникум чакх а яьккха вагонни боахама техник-механика говзал караерзаяь йола Леонида Антоновна.

Къахьегам безаши кердадар довза гIерташи йолча цу кхалсаго къона бараштa цахаддаш дIайовзийт ший организаторски кхетама болхеи еррига опыт, КПСС XXV съезда хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара тIаерзаю цеха коллектив. Цудухьа цун коллективо даим кхоачашъю производственни планаш. Балха тIехьавусаши общественни порядок телхаеши саг вац бригаде.

Автоконтрольни пункте бригадиралла ше болх беча хана денз коммунистически къахьегама школана кулгаллеш я нов. Домбровская. Школа хIара ладувгIачун кхетамах пайда эпа, тIатеIа экономика, къахьегама дешаш ниисса кхетаде, цхьаккха минут балха ха зехьа ца йоае, рузкъаи хам бе, производства чура торонаш хьагучаяха ховргдолаш уж Iомабе гIерт из.

Дика ка маьхал йоалаш лелабу цу хьинар долча кхалсаго общественни болх а. Районни Совета депутат, КПСС Октябрьски райкома член, парте Грозненски горкома бюро член, художественни самодеятельноста дакъа лоацар я Леонида Антоновна. ХIаьта коммунистически къахьегама цех яха цIи лелаеш дукха хана денз хьайоагIа цу безамеча саго болх беш йола автоконтрольни пункт.

Иштта общественнии производственнии вахаре дизза дакъа лацарах Ленински юбилейни медаль, Ленинеи «Знак Почетеи» яха орденаш еннай цу сийдолча кхалсага.

ЦАР СИЙ ДУ КОЛЛЕКТИВЕ

«Октябрьнефть» НГДУ оператора гIончалла 28 шу хьалха болх бе йолаеннай Семенычева Вера Павловна. Цу хана денз къахьегама доккхий толамаш доахаш хьайоагIа из. «Грознефть» объединенерча дешара —курсови комбинате деша а яха ший балха говзал лакхъяр бахьан долаш оператор хилар Вера Павловнах. Укх тIеххьарча шерашка лакхара разряд йола № 1 йолча районни инженерно-технически служба йоккхагIйола оператор я из.

1965 шера май бетта денз КПСС член я Вера Павловна. Моттигерча Советий депутаталла, партеи профсоюзеи хоржамий органашка дукхаза хийржай НГДУ общественни балхаш кхоачашдеш цу хана денз хьайоагIа нов. Семенычева. Иштта укх тIеххьарча шерашка а шоай бригаде партгрупорг я из.

Ше болх беча ерригача хана ткъаьх сага ший говзал кIаIомаяьй цо. 27 шера укхаза электромонтералла болх беш ва производстве хьалха латтар, коммунистически къахьегама ударник вола цун мар, Семенычев Степан Семенович а.

1974 шера «Октябрьнефть» НГДУ балха ера цар йоI Любая цун мари. Производстве хьалха латтарех ба Семенычевгlар дезал. Балха доккхий толамаш дахарах Къахьегама Сийлен III степена орден еннай Вера Павловнайна. ХIаьта цун мар Степан Семенович сий деш а лоархIаш а ва коллективе.

Л. ЕВЛОЕВА.

БАРТТАЙНА КЪАХЬЕГ

Назрановски центральни районни библиотеке къахьега коллектив йоккха яц. Укхаза болх беш бараш берригаш кхалнах ба. Библиотека помещени йоккха еце а цу чу массе хана цIена, лостам болаш хул.

Кхоъ отдел я библиотеке: книжкаш вIашагIтохара, книжкашта «дарба дара», хIаьта кхоалагIъяр библиотеке дукха соцаш яц. Из отдел массехана кхай тIа, предприятешка, юртбоахама организацешка хьоашалла яхе хул. Книжкаш дешарий доалахьа 18 эзар книжка да. Тайп-тайпара дукха мероприятеш чакхйоах библиотека болхлоша.

Каст-каста библиотеке хул тематически литературни сайренаш, дешархой дагабувла къамаьлаш, тайп-тайпара обзораш, диспуташ, книжкай выставкаш. Царна юкъе я дукха ха йоацпаш хинна «Парте XXV съезда решенеш — вахаре», «Парте планаш — халкъа планаш», «Пятилетка гIабоахаш я» яха выставкаш.

ДIаяхача замах юхедисаращца къовсам лоаттабу библиотекараша. Iадатахи шарнатахи лаьца беседаш, лекцеш, диспуташ, иштта кхыйола мероприятеш чакхйоах. «Сагн дунен къайленаши» «Ислами вай таханара вахари» иштта яр дукха ха йоацпаш чаккъяьхача диспутий темаш.

Дукха ба библиотеке шой низ, хьинар ца кходеш къахьега мехкарий. Царех ба социалистически яхье хьалхле лелаю Патиева Фатима, Газдиева Света, Муталиева Марем, Цокиева Радимхан, иштта кхыбараш.

Дика къахьегарах совгIаташи сийлен грамоташи тайнай библиотека коллективана.

КхоалагIа шу да Нохч-ГIалгIай АССР-а культура министерства кара кара тела ЦIе байракх цар дIа ца хецаш къахьега.

Д. КАРТОЕВ.

СУРТА ТIА: библиотекарь Газдиева Света.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дауд КАРТОЕВ.

АЗ КОРТА ТОХ

Кхалсаг мала яр!
Яр из Iу.
Яцар бокъо,
сердало.
Вахар дар цун
Iаьржа, баьде
Ловр цо Iазап
хало, бала.
Шераш ухар
Товтолг хинна.
Тухах дизача
БIарга хих—
Форд а хинна.
Кхалсаг малий!
Я из лор,
Я хьехархо,
Iилманхо.
Дега езар кхалсаг
я.
Вахара новкъост из
я.
Я из нана, Даьхе я
Кердача заман Викал
я.
Сигал бода лехаб
никъ
Боча кулгаш да цун
дошо.
Цхьаккха балхах
къехкаш дац
Кхалсаг йоацаш вахар
дац.

Дикача нахах

ДЕКХАРА ТЕШАМЕ ВОЛАШ

МагIалбика № 1 йолча центральни районни больница керттерча лора заместитела Марзиев Мухтара Махьмада кабинете да тхо.

«Тха Махьмад», — оал Марзиевх цо болх беча коллективе. КIоарга чулоацам ба цу дешай: шийна гонахьарчарна эшачох сакхер, цар терко яр, коллективе сий деш хилар.

Шийцарча болхлоша лоархIаши баркал оалаши ва Махьмад. Цхьабакъда нах сел чIоагIа шийна мутIахьа бе цIаьхха вIаштIехьдаьннадац цун. Бокъонца лора наькъа тIа а ваьнна дIаэттав из Грозне шоллагIча городской больнице вай республика заслуженни лора Б. Я. Точиева, боккхагIа болча новкъостий Т. М. Тригубовай, Б. Е. Цоя хьехамца. Цудухьа массаза а дог раьза хиле, баркал оалаш хьоахабу цо уж лораш.

Иштта дагаух Махьмада станицера ше деша ваха ха. 1964 шера дар из...

Толаме дIаелар экзамен арелоста аттестат хьаэцача хана. Деша мича гIоргва яха хаттар латтацар Махьмада хьалхашка. Юххьанца инженер-конструкторалла болх бе лаьрхIар цо. Бер-ше долча хана денз самолетий, машиний, кхыча техника моделаш ярца сакъердалуш вар из. Технически литература дешар. Цудухьа Московски автомеханически института конструкторски факультете дIачуделар цо документаш.

Деша дIачуэцара экзаменаш дика дIаелар, саготагIа мел дараш тIехьашкахьа дисар, кхы кхера везаш хIама дацар. ХIаьта ший баьннача толамо дог гIоздоаккхаш вацар Махьмад. Уйлашкара дIадалацар цун школа йистеяккхале хьалхагIа ше больнице нийсвеннача хана шийна хьалхашка лаьттача кIай халаташ дувхача наьха сибаташ.

Лор ца хилча шийна сатем боацилга дIахайтар Махьмада новкъостага. Техника Iомаяро дика медик хилара шийна новкъостал дергда яхаш дувцар цо, хIаьта ше яхар бакъдеш масалаш а кхувлар иштта хинна дуккха цIи хеза хирургаши кхыбола медицински болхлойи бувцаш.

Бокъонца ший уйла чIоагI а яь, приемни комисси ягIача цIагIа дIачу а ваьнна, ший документаш хьадийхар Махьмада. Уж хьа а ийца, гор. Орджоникидзе вахар из, экзаменационни листаца цхьана медицински институте дIачуделар цо документаш. Лечебни факультета хьалхарча курсе дIачуийцар из. Ший дика хетаращца, йоаккхонца, халахетаращца цхьаьна дIадоладелар ший тайпара студенчески вахар.

Хьалхарча курсе комсомольцаша ВЛКСМ бюро секретаралла хорж, хIаьта шоллагIча курсера дIаволавенна дийша валлалца группа староста волаш чакхвоал из. Общественни балхо дукха ха дIалоацаш хиннаяле а, ший предметни занятешта тIехдика кийчлора Махьмад. Студенчески Iилман обществе занятешка аха а ха корайоагIар цунна. Цун статьяш кепаеттар Iилман балхаш тIадолча вузий юкъарча студенчески сборникаш тIа.

Институт йистеяьккхай, тIехдика из яьккха диплом бе йоал. Институте преподавателалла воде дIахора вахар тоаденна хургда хьа, йоахар цунга. Цхьабакъда Махьмада дег чура дIаялац практически лор хилара уйла. Къаьстта чIоагIа безам ба цун наха пайданегIа хургволча хила, унахошкара бала байбе, царна дарба де лов цунна. Ше каранйцача гIулакха дIалу цо ше веррига а.

Миштта дахар ца ховш дIадахар шу шоллагIча городской больнице лора-терапевта балха вахачул тIехьагIа. Комсомольски организаце секретаралла хорж из. Дега низ дукха дIабала бийзар кагирхошта юкъе беча хьехама балха.

Ший ерриге говзал а хьинар а тIадахийта бу цо болх хIаьта из теркал ца беш а бисац. 1972 шера балха тIара дIахьожавий организационно-методически гIулакхашта керттерча лора заместителалла № 1 йолча Центральни районни больнице балха вохийт из. Укхаза а кагирхоех къасттац из. Отчетно-хоржамий собране юха а комсомольски организаце секретаралла хорж из. Комсомольски кулгалхочун декхараш чIоагIа бехктокхаме хеташи доагIар дизза хьадехаши кхоачашду цо. Организаце болх тоабелар. Тайп-тайпарча мероприятешка хьинаре дакъа лаца баьлар кагирхой.

Юххера а хьатIаэттар Махьмада вахара эггара лоархIамегIа, эггара иразегIа дола ди— парте вода ди. Цу хана денз шийгара дукхагIа дIадеха ваьлар Марзиев. Из уйла дег чу а йолаш хьеж из коллективе болх вIашагIъеьбаккхареи коммуниста лоархIам лакхбареи дешашка.

Дукха низи хьинари дIалу Махьмада районе унахцIено лораяра гIулакх тоадара. Бахача наха «Малгобекнефть» НГДУ вIашагIъеллача унахцIенои университета деша ухаращта а юкъе дарбаш-профилактически дешашта пропаганда ю.

Балха тIа толамаш дахарахи района общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай АССР унахцIено лораяра министерства поощрени яьй цунна, цкъа санна, дуккхаза а комсомола обкомо сийлен грамоташ а тийннай. «1975 шера социалистически яхье контваьннар» яха знак еннай Марзиев Махьмада.

Б. ЧЕРБИЖЕВ,
«Сердало» штате воаца корреспондент.

БАЛХА НОРМАШ— 140—150 ПРОЦЕНТ

1959 шера денз Грозненски электромеханически заводе болх беш я Е. Г. Коноплева. Продукци тIехдика ара а хецаш цахаддаш 140—150 процент балха нормаш кхоачашъеш хьайоагIа из. Болхлочунгара яьнна бригадирага кхаччалца лакхъеннай, производственни а иштта общественни а балхашка дизза дакъа лоацаш я завода партбюро член, цехови комитета председатель йола нов. Коноплева.

Балха доккхий толамаш дахарах коммунистически къахьегама ударник яха цIи массехказа сийлен грамоташи, иштта Ленински юбилейни медали еннай цунна. ХIаьта Къахьегама Сийлен III степен яха орден а луш белгалбаьккхар ийслагIча пятилеткера цун къахьегам.

Нов. Коноплевас кхетаме хьалкхедаьд ший бераш. ЙоIа, Еленас толамца чакхъяьккхар медицински училища, хIаьта 6 классе дика дешаш ва Сережа а.

Е. ЛЮБОВА.

ТIЕМАХОЧУН ШИНЕЛЬ ЮВХА ИЛЛИ

Цу ший тайпарча тIема подразделене сийле вай мехка доазонел араяьнна дукха ха я. Лира тIалаттача петлицаш йоахка форма ювхаш болча советски салтий артисташа шоай искусстваца миллионаш болча наьха деган мутIахьа даьд шоашта. «Даькъала хилда Ше Сийлахьа истори да коллектива. 1928 шера — из хьахиннача шера — верригаш а илли оалаш бархI саг, ши халхаро, цхьа чтец, цхьа баянист мара вацар цунца. ХIанз ши бIаь совгIа саг ва цунца: хор, оркестр, халхархой группа.

Ансамбль вIашагIъеллай Александров Александра — хIанзарча цун кулгалхочун дас. Ахархой дезале ваьв из, цо яьккхай Петербургерча консерваторе отделени. Цун хьехархой хиннаб цIи хеза эрсий композитораш Римский-Корсаков Николайи Глазунов Александри. Александр — воккхагIвар 1918 шера денз Московски консерваторе хьехаш хиннав, иллиалархой копелла дирижер, хIаьта цул тIехьагIа ше валлалца (1946 шу) ансамбла кулгалдеш хиннав.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема хьалхарча деношка йиъ группа а яь йийкъа яр ансамбль. Царех кхоъ фронта бе-беча участкашка яхар, хIаьта йиълагIа яр кхы а цхьа ха йоаккхаш Москве йисар. Духхьал цу группана кхаьчар ший тайпара гимн, моастагIчунца лоаттабеча къовсама беш бола тIахьехам а хинна дIаэтта «Священная война» яха илли эггара хьалхагIа даккхара дакъа. Композитора Александров Александреи поэта Лебедев-Кумач Василеи язда дар из фашисташ тийшача балхагIа советски лаьтта чухьийлха ийсди даьннача гIолла. Сийлахьдезача, чурча низах дизза долча цу илле халкъа юкъе чIоагIбора котало йоккхаргхиларах бола тешам, бирсача кхерама духьала нах кхотабора. Къовшовзткъе итт шу гаргга ха я ансамбль йола. Цун репертуара диапазон хIанз геттара шера я. Из — советски композиторий произведенеш, эрсийн доазол дехьареи классика, дуккхача мехкий халкъий иллеш. Массаза а яхар мо, артисташа шоай концерташта юкъекхухь шоаш дIакхаьчача мехкарча халкъий иллеши композиторий произведенеши, массаза а оригинала меттала а доах уж.

1964 шера Итале бахача ханара шоай гастролаш каст-каста хьоахаю ветеранаша. Риме царга ладувгIар бIун дерригача тайпай викалаша. Хьалхара отделени чакхъяьнначул тIехьагIа «кIезиг-дукха зенаш» хилар ансамбла: гIозбаьннача зрителаша тIабеттaлуш иллеш даьхарий погонаш тIара чопилгаш, седкъий доахар, эмблемаш йоахар. Уж биц ца болийташ дага лоаттабар духьа фуннагIа а цхьа хIама яккха гIертар массава а. ШоллагIа отделени «ТIом безий эрсашта?» яха композитора Колмановский Эдуарда илли а оалаш дIайолаелар, хIаьта цун тIеххьара куплет итальянски меттала екар. ХIаьта цул тIехьагIа «Белла чао!» яха итальянски партизаний илли аьлар ансамбло, тIаккха еррига зал а йолаелар цунца из ала. Шин пачхаьлкхен салтий бар илли оалаш хиннараш, хIаьта шинна а тайпан машарцареи доттагIалцареи уйла цхьатарра а яр.

Ший ансамбла кIезига иллеш яздаьдац Александров Бориса. Керда дагалаьца дуккха а да уж композитора, хIара илли драматурге, бехктокхамеча режиссуро, илли оаларий йоккхача артистизмо шоайла вIаши кхоачашъергйола ший тайпара микроспектакль а хинна илли дIаоттаргдола гIулакх де гIерт из. ХIаьта толашагIча иллиалархой — солистий Беляев Евгене, Сергеев Алексея, Букреев Ивана, Русланов Вадима, ерригача коллектива новкъосталца цун из дика вIаштIехьа а доал.

Наькъаш, концерташ, вIашагIкхетараш... Дерригаш а дагахьа лоаттаде хала да. Вешта, дуккхадараш-м ансамбла музее ядача премешеи сувенирашеи дагалохийт. Цига я тайп-тайпарча фирмаша арахийца цун иллеш тIаяздаь дошо Iоакъаш. 1937 шера Париже хиннача техникан искусствай дунен халкъашта юкъерча выставке выступлени ярах енна Гран при. Нишце хиннача фестивале енна Йоккха приз, венгеро-советски доттагIалла дошо знак, тайп-тайпарча мехкий тIема совгIаташ.

Георгий ДОБЫШ. (АПН).

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ХАРЦАХЬЧА НАЬКЪА ТIА ЦА БОВЛИЙТАРА

КХУВШВОАГIАРИ ЗУЛАМИ

Социалистически пачхаьлкхене къаьстта уйла тIайохийт кхувш йоагIа тIехье хьалкхеяра: цу гIулакха е низ а е рузкъа а кхоадац цо — унахцIена, тIах аьнна, дог гIоздаьнна йолаш хьалкхсе еза из.

Кхенза бараш харцахьа лелара бахьанаш бокъонца Iомадаьчул тIехьагIа гучадаьннад, харцахьа лелара керттерча бахьанех цаI тIехьа бIарг ца хилар долга. Цо хьахьокх, дуккхача школашка кхетам балара дешай хIанз а кхоачам болаш уйла ца еш хилар.

Сел дукха ха а йоацаш Малгобекски района Йоккхача Ачалкхерча № 17 йолча школа 9 класса дешархочо, хьалхагIа юкъе халахетар даьнна хинна хиларах, улица тIа, дийнахьа, шийца цхьан классе деша вагIа кIаьнк вийнав. Уж бераш вIашагIа лийталгеи царна юкъе довнаш дийнналгеи дика ховш хиннад школе. Цхьабакъда юкъе хила тарлуш дола зулам ца хилийтара хIама даьдац е педагогически коллективо а, е комсомольски организаце а.

Бокъонаш телхаеш йола моттигаш хIанз а дIаяьхаяц профтехучилищай дешархошта юкъера а. Цун маIан, тхона хетачох, кхетама болх вIаштIехьбаккхара юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар, дешархошка кIезиг-дукха а мукъагIа бIарг локхаш ца хилар да.

Дукха ха йоацаш Октябрьски халкъа судо тайп-тайпара судамаш йир г. Грознерча ГПТУ-4 дешархоша Нестеренкос, Степанова, Теперика, Войнова, Митина цхьана лечкъораш даь хиларах. Из зулам тохкача хана гучадаьлар, кагий нах наг-нагахьа мара занятеш тIа ца иха хилар.

КхувшбоагIараша во оамалаш Iомаяра чIоагIа аьттув болаш я деш хIама а доацаш мукъа йоаккха ха. КхувшбоагIараша бокъонаш телхаяь моттигаш техкачул тIехьагIа гучадаьлар, обществе мегаргдоаца гIулакхаш кхувшбоагIараша мукъачеи дезачеи деношка, каникулаш йолча хана лeладеш хилар. Цо хьахьокх, дуккхача школашкара педагогически коллективаш кхувшбоагIарий салоIам цу деношка бокъонца вIаштIехьбоахараш а хинна хIанз а дIаца этта хилар.

Цхьабакъда дешархой салоIам нийса вIаштIехьбаьккхача де йиш йолаш дукха хIамаш да, хIаьта араха йоаккхача хана дешархоцца баьча балхо доккха новкъостал дергда, школе болча хана царца беш бола болх дикка аттача боаккхаргба.

Вай мехка дуккхача городашкара школаш шоай микрорайоне кхувшбоагIараштa юкъе беш бола беррига кхетама болх вIаштIехьбоаха центраш а хинна дIаэттай. Мукъа ди доацаш болх бе беза школо, цхьабакъда цу хана диццалийта мегаргдац, классе йоаца занятеш вIаштIехьъяхара торо боарам боацаш ца хилар. Цудухьа школьникашца беш бола кхетама болх чIоагIбара къоастаде доагIа клубни помещенеш школашта тIачIоагIъярахи мероприятеш вIаштIехьйоахача белгаларча сахьаташка уж цар мукъагIа йитарахи дола дош.

Ерригача клубашка, культура цIеношка, гуччахьарча майдашка, стадионашка, мукъача, дезача деношка бераштa лаьрхIа къаьстта мероприятеш чакхйоахаргйола гIулакх даьза даргдац.

Всеобучах дола закон кхоачашдара гIулакх дика вIаштIехьа дац вайцига. ХIара кхоалагIа вар хIана вац аьнна вола бокъонаш телхаеш вола кхенза вар зуламера гIулакх цо деча хана ца дешаш а болх ца беш а хиннав. Керттерча даькъе уж ба цхьацца бахьанех школера дIа а баьнна, общеобразовательни кийчо ца еш биса кагий нах.

Школера дIабаьхараш — керттерча даькъе уж да «хала бераш» дика вIаштIехьа боацача дезалашка кхувш хиларца дешара тIехьадиса бераш. Бакъдар аьлча, дешар дIа а кхесса, болх ца беш лела кхувшбоагIараш хьалха хинначарна юкъе дукха бац. Цхьабакъда уж кIеззига мара боацараш ба берригача кхувшбоагIараштa юкъе кхоалагIа дакъа харцахьара хIамаш леладераш. Цудухьа болх беш боаца беррига кхувшбоагIараш хьагучабаханза а уж балхаш тIа дIанийсбанза а баргбац.

ЧIоагIа сатем боабеш гIулакх да хIара кхоалагIа дола зулам болх беш болча кхувшбоагIараша деш хилар. Де доагIаш хаттар отт: образовани яьккха баьнна, къахьегача коллективана юкъебаха кагий нах тIаккха а бокъонаш телхаеча наькъа тIа хIана бувл?

КхувшбоагIараша дуккагIча даькъе бокъонаш телхаю балха бахача хьалхарча шера. Къона болхлой — бокъонаш телхаераш, массава а яхар мо, дIахо цхьаннахьа а дешаш хиннабац, самодеятельни организацешка дакъа лацац, царех цхьаккха а театре водаши библиотеках пайда эцаши хинвавац.

Соахка Ленина цIерагIча ГНПЗ прибориста комсомольца Шемякин Александреи гIишлошъеча механизаци яра управлене слесара комсомольца Алешинеи центральни лабораторера йодаь машин а йигаь, из йоха а яь, цул тIехьагIа цунах йоахка оатхалаш лочкъа а яь дIайихьай.

Цу шинне а болх бу хьалхара шу хиннад, шоай балха декхараш дизза кхоачашдеш хиннав уж шаккхе а, цхьабакъда коллектива общественни вахаре цхьаккха тайпа дакъа лоацаш хиннавац. Цу сайрийна болх боацаш мукъа хиннаб уж, фу дергдар-хьогI яхаш лелаш дукха ха яьккхай цу шинне, тIаккха завода коа чу бахаб уж. лабораторерча красни уголоке тенисах ловза. Из дIакъайла хиннай. Цул тIехьагIа цхьанахьа сакъерда баха лаьрхIад цар, цигтача дагадеха машин йигай.

Бокъонаш ца телхаяра гIулакха чIоагIа лоархIаме я харцахьара хIама даь саг балха волча коллективо яь решени. Шоай новкъосташа хоза доацеи мегаргдоацеи гIулакх дарах чIоагIа бехк баькхача таIазар дарал дукха а чIоагIагIа кхер. вешта, харцахьа даь хIамаш дош ца хетачох теркал ца деш дитача, соьга хIаьта а вета а хIама мича аргда яха уйла дег чу йосс сага, къаьстта а кхувш воагIачоа, цудухьа кхы а доккхагIа зулам де дагадохийт цунна.

КхувшбоагIараш харцахьа лелара бахьанаш бокъонца техкачул тIехьагIа гучадьннад, зуламаш даь дуккха а дукхагIа бола кхувшбоагIараш шоашкара дика оамалаш бIарга ца яйташ, малара тIакхувш, гонахьарча нахаца гIожей ца лоархIаши болча дезалашка хьалкхувши кхетам эцаши хинна хилар.

Сел дукха ха а йоацаш доккха ши зулам даьд Старопромысловски районе вахача пхийтта шу даьннача Накарякин Александра. Тохкам баьчул тIехьагIа гучадьннад, Александра нанеи наьна мари — «Старогрознефть» НГДУ ОРС-а базе грузчикалла болх беш вола Огиеви каст-каста мелаш, из бахьан долаш шоайла хьлахетараш доахаш вIашагIлеташи хинна хилар. Цар оамал хьа а ийца 14 шу даьлча денз мела волавеннав Александр. Январе цхьана молаш багIаш Огиев къовсам а баьккха лата волавеннав. Цу ханна Александра кертах гон теха чIоагIгIа чов яьй цунна, хIаьта цул тIехьагIа дукха ха ялале цхьаькха а доккха зулам даьд цо.

Александра болх беча Грозненски ремонтно-механически заводе (директор нов. Баkаленко, профсоюза завкома председатель нов. Бунин) ховш хиннад, да воацаш, вIаштIехь боацача дезале из кхувш воагIилга. ОРС-а база коллективана ховш хиннад, Огиева малар тIехдоахилга, цунна мелаш лелаш кхувш воагIар волга.

Уж гIулакхаш довзаш хила безаш бар Старопромысловски района участкови инспектор а милице берий цIен инспектор а. Цхьабакъда Александр зуламеча гIозара юкъера хьаваккхара хIама даьдац. Цу тайппара, цаIаш кхувш воагIачун кхела юкъе ца гIортара никъ лацарах а вожаш дIа-юха хьайна ца бовларах а цу доккхийча зуламашка кхоачадаьд гIулакх. Лаьца воаллаш яккха дуккха ха техай Александра.

Новкъоста Л. И. Брежнева КПСС XXV съезда Отчетни доклад еча хана, социалистически нравственноста нормашта тIерабувлаш хIанз а моттигаш нийслуш хиларах ше дувцаш, белгалдаьккхад: «Цу тайпарча гIулакхашца лоаттабеча къовсаме бизза пайда эцанза баргбац къахьегама коллективана хетачох а, кепайоазон критически дешах а, хьехамца тешавара методех а, закона низах а вай доалахьа йолаш йолча еррига средствах».

Дезалера юкъмоттиг тоаяраи балха коллективаш цу юкъмоттига кхетамца юкъегIортараи хIанз а тIехьа лаьрхIа уйла тIа а яхийта, цунах тIехьагIа зулам дала тарлуш хилар теркалдац.

Соахка прокуратура органаша, милице берий цIеноша, гор. Грознерча берий дьшанаоноша болх беча предприятей профсоюзни комсомольски организацешка берашкахьара дувлача зуламийн тIехьа бIарг боацаш уж хиларен хьакъехьа кIезига хабараш кхахьийтадац. Цхьабакъда царех ахаш жоп ца дайташ дисад. Ленински района милице берий цIен болхлоша Грозненски пивзавода кулгалхошкеи профсоюзни организацегеи кхозза хоам баьб, цу заводе болх беш йолча Пономаревас йиIига кхетам балара гIулакха ший оамалашца воча оагIорахьара Iоткъам беш хиларах. Цул тIехьагIа пхи бутт баьннача гIолла, кхыйола органаш цу деша юкъеенналгеи нанна гаьнагIа хургйолаш йиIиг училище деша яхийтачеи хана, кхаьчар гайна жоп. Цу тIа беш хинна хоам а фу хоам бар — йиIига наьна Пономаревай гIулакхех дола дош профсоюза моттигерча комитете дийцад.

Цу тайпара юкъегIортарах пайда боале тамаш я!

Бокъонаш телхаеш дола дукха гIулакхаш, цу даькъе доккхий зуламаш а ду малара дагахьа болча кхувшбоагIараша. Соахка хIара виълагIа волча кхувшвоагIачо хIана даьдац аьнна малара дагахьа а болаш зуламаш даьд. Цул совгIа, практико хьахьокх, зулам додар, белгала аьлча йийтта лозабаь, байха хулараш, дукхагIча даькъе менна беха нах хилар. Школьникаша — вежараша Мугуев Салманеи Сулейманеи — бийсанна менна беха а болаш гор. Аргуне къаьстта доккха зулам даьд, урс юкъе а даьккха. Цул тIехьагIа кхо кIира даьннача гIолла, дог ураоттадар духьа къаракъ а менна, тика чура хIамаш йихьай. Лийца боахкаш яха бе-бе ханаш техай царна судо. Из зулам ца нийсдала а тарлуш дар, нагахьа санна цу кхувшбоагIараша леладер хьалхагIе а теркаладь хиннадаларе, шоаш леладер могийтаргдоацилга царна дIахайтадаларе, цар хьинар эшачеи пайданчеи гIулакха тIадерзадаь хиннадаларе. Халахете а, цу кхувшбоагIарий даьша лертa уйла яьяц царна кхетам балара дешай, цар дешаргеи оамалашкеи дIахьежабац. Шоай бераш малара тIехьадаьнна хилара башха сагота хиннабац цай.

Цхьаболча кхувшбоагIараша цу тайпара гIулакхаш каразцара новкъостал ду корта бохо малараш дохкара бокъонаш телхаяро а. КхувшбоагIарашка корта бохо малараш ма дохкалда аьнна чIоагIа дийхка доллашехьа а, кIезига моттигаш нийслац кхенза барашка къаракъ а чхьагIар а дохкаш.

Дукхача тикашка хьалэхка дадача табличкаш тIа яхачох 16 шерага кхаччалца ха яьннараштa мара дийхкадац корта бохо малар дохкилга, хIаьта законо яхачох 18 шерага кхаччалца мара ха яланза барашка дохка бокъо йолаш дац из. Малар тIехдоахарашца лоаттабеча къовсаме формализм, законо яха чутIара вувлга хила йиш йолаш дац. Кхенза бараша леладеча зуламашца лоаттабеча къовсамо, эггара хьалхарча аргIанна бокъонаш телха ца яйтара леладеча гIулакхаша дIадех пачхаьлкхенни общественни организацей балха тIа правови культура хадданза лакхъелга, советски законаш шерра дIадовзийтилгеи кагирхошта юкъе правана пропаганда елгеи.

Кхенза бараша бокъонаш телхаярца лоаттабеча къовсама оарцагIдаханза даргдац пачхаьлкхеи, общественни органий деррига низаш. Из дIадех кхенза бараштеи кагирхоштеи юкъе бокъонаш телхаелга овлангара денз кIезигдара декхараша.

А. РОСТОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР прокурор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 март

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — Ноаношта дола иллеш. Таллинера передача. 10.00 — Тахан дунен халкъашта юкъера кхалнаьха Ди да. 10.30 — Кхалнах, шоана йола музыкальни программа. 11.15 — «Подснежники» яха бераштa дола телевизиони художественни фильм. 12.20 — Мультфильм. 12.30 — «Поэзи». 13.00 — «Москвичка». Телевизиони клуб. 14.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Двореценра передача. 16.20 — «Цирке». Дунен халкъашта юкъера программа. 17.10 — С. Михалкова фаьлгех йола телевизиони мультфильма премьера. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Къоначa ноаношта дола концерт. 18.30 — «Тхо цхьана да, нана» яхача телевизиони художественни фильма премьера. 19.40 — «Доазол дехьарча хьаьший бIаргашца Советски Союз». 19.55 — «13 гIанд» яха телевизиони эIамига театр. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30— «Голубой огонек». Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

14.30 — Дезача ден передача. 15.30 — «Вайнах» яха фильм-концерт. 16.00 — Дезача денца даькъала хилда шо, хьамсара кхалнах! Музыкальни программа (нохчий меттала).

9 март

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранцара гимнастика. 9.30 — «Снегурочка» яха художественни фильм. 11.25 — «Киновикьбархой клуб». 14.30 — Социалистически мехкий телевидене документальни фильмай программа. 15.20 — Литературни произведенеш экрана тIа яхар. «Журавушка» яха художественни фильм. 16.45 — «Iилма—тахан». 17.15 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «БАМ — Байкала тIаккхача ах наькъ тIа». Малхбузеи даькъ тIа Байкало-Амурски машиннекъ буллареx йола телевизиони очерк. 19.00 — Халкъа творчества телевизиони программай «СелаIад» яха дунен халкъашта юкъера шоллагIа фестиваль. Финлянди. 19.20 — «Спортлото» тираж. 19.30 — Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Москва, сона дукха езар» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Хоккеях йола СССР чемпионат Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Двореценра передача. 22.05 — Къахьегамхой самодеятельни художественни творчества Ерригсоюзни фестиваль. Подмосковья художественни самодеятельноста доакъашхой ходам беш дола концерт. Йистеяьлча — кердадараш.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхамасекретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05057. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1809.